

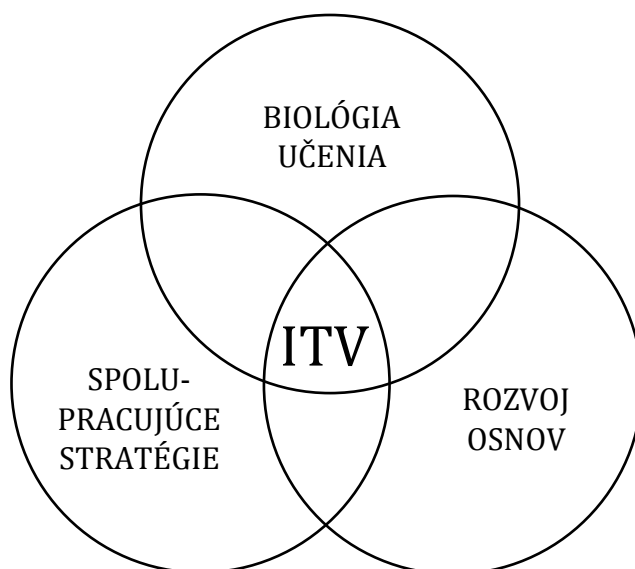
Ministerstvo školstva Slovenskej republiky
Asociácia S. Kovalikovej - Vzdelávanie pre 21. storočie na Slovensku
Základná škola J. A. Komenského v Bratislave

VÝCHOVA A VZDELÁVANIE PRE 21. STOROČIE

Inováciami kurikula k zmysluplnému učeniu

Zborník príspevkov a tvorivých metodických materiálov
z národnej konferencie ITV

Usporiadateľ: Ministerstvo školstva Slovenskej republiky
Asociácia S. Kovalikovej - Vzdelávanie pre 21. storočie na Slovensku
Základná škola J. A. Komenského v Bratislave

Obsahový garant: Asociácia S. Kovalikovej - Vzdelávanie pre 21. storočie na Slovensku

Organizačný garant: OÚ OŠM a TK v Martine, Základná škola J. A. Komenského, Majerníkova
60, Bratislava

Spolupracujúce organizácie: Kluby ITV na Slovensku, PF UK v Bratislave, FF UK
v Bratislave, PF TU Trnava, OÚ OŠ a K Bratislava IV

Editor: PhDr. Ľubica Bagalová, PaedDr. Zuzanna Vaňová

Odborný konzultant: PhDr. Ľubica Bagalová, PhDr. Ružena Horylová
PhDr. Mária Matulčíková, CSc.

Jazyková úprava: Mgr. Zuzana Bugáňová

Technický redaktor: Ing. Dušan Vaňo

ISBN 80-968477-0-8

V. KAPITOLA INŠPIRÁCIE ITV PRE 3. A 4. ROČNÍK ZŠ

Skutočnosť, že všetky deti sa neučia tým istým spôsobom, je všeobecne známa. Učiteľ ITV pomáha deťom nájsť a rozvinúť svoje prirodzené schopnosti. Najmä prostredníctvom aplikačných úloh deti majú možnosť výberu učenia, aj spôsobu prezentácie jeho zvládnutia. Možnosť výberu sa uskutočňuje aj v ďalších oblastiach - zapojenie do projektov, organizácia života v triede, vyučovacieho času..., ako o tom svedčia aj tieto námety.

5.1 TAJOMSTVÁ VODY

Mgr. Zuzana Maniaková,
ZŠ - Hliny 5,
Žilina

Celoročná téma: *S kamarátkou Kvapôčkou objavujeme tajomstvá našej Zeme, 3. ročník*

Podtéma: *Objavujeme tajomstvá vecí*

Téma: *Objavujeme tajomstvá vody*

Myšlienka témy: *„Ak je na tejto planéte niečo magické, tak je to ukryté vo vode.“ Loren Easley*

Pojmové kľúčové učivo: Každou krajinou preteká potôčik alebo rieka, ktorú tvorí voda. Voda je základ života, nájdeš ju všade. Život bez nej nie je možný. Je to kvapalná látka so svojimi vlastnosťami. V prírode ju nachádzame v rôznych podobách ako kvapalnú, pevnú alebo plynnú látku. Voda v prírode je v neustálom obehu. Je to vzácna tekutina, preto ju neznečisťujeme a neplytváme ňou.

Toto pojmové kľúčové učivo je určené na dlhšie obdobie — takmer dva týždne.

Vedomostné kľúčové učivo 1. deň - Voda, voda, vodička:

S vodou sa stretávaš každý deň a takmer počas celého dňa, napríklad pri umývaní, pití rôznych nápojov... Často je však skrytá v jedle, v ovocí, zelenine i tam, kde by si ju nečakal, napr. v dreve, v rastline. Aj tvoje telo sa skladá prevažne z vody, preto bez nej vydržíš len dva - tri dni.

Aplikačné úlohy:

1. *Napiš, kde všade sa počas dňa stretávame s vodou, aspoň 7 možností.*
2. *Vypočítaj pomocou štvorcového papiera a glóbusu, akú časť (koľko štvorcokov) Zeme tvorí voda a akú časť súš.*
3. *Pomocou pokusu dokáž vodou v jablku a v hline, demonštruj spolužiakom pri prezentácii.*
4. *Nakresli fontánu, ktorá je na námestí v našom meste.*
5. *"Zaspievaj niektoré ľudové piesne, v ktorých sa spomína voda (po 1 slohe), aspoň 1 novú spolužiakov nauč, priprav si na to učebné pomôcky .*

Vedomostné kľúčové učivo 2. deň - Aká si, vodička?

Voda je látka, ktorá má svoje vlastnosti. Je mokrá, chladná alebo teplá, je bezfarebná, bez výraznej chuti a vône. Dá sa prelievať z nádoby do nádoby a pri tom prispôsobuje svoj tvar každej nádobe, je to teda látka kvapalná. Látka, ktorá nedokáže prispôbovať svoj tvar rôznym nádobám, je pevná látka.

Aplikačné úlohy:

1. *Napiš, ako si prežíval, aké si mal pocity pri dnešných pokusoch, aspoň 6 viet.*
2. *Vypočítaj objem nádob, ktoré sú na stole, ak jednotkou objemu bude naberačka.*
3. *Zdramatizuj prispôsobovanie vody rôznym tvarom jednotlivých nádob.*
4. *Nakresli takzvanou kreslenou osnovou priebeh pokusu, ktorý ťa zaujal, od začiatku až dokonca.*
5. *Nejakým rytmom vyjadri šplachot a čľupot vody pri prelievaní.*

Vedomostné kľúčové učivo 3. deň - Kam si zmizla, vodička?

Keď zotrieme mokrou špongiou tabuľu, o chvíľu je suchá. Mokrú bielizeň sa tiež usuší. Aj po daždi voda z ulíc zmizne - vyparí sa, zmení sa na vodnú paru - plynnú látku. Ochladená vodná para sa opäť zmení na vodu a tá sa ďalším ochladením pod bod mrazu zmení na ľad. Ten sa zahriatím mení späť na kvapalinu. Voda môže byť teda kvapalnou, plynnou, ale i tuhú látkou.

Aplikačné úlohy:

1. *Predstav si, že si voda. Napiš, aké by si mal pocity pri zmene z kvapalnej na tuhú alebo plynnú látku, aspoň 7 viet.*
2. *Vypočítaj, ako rýchlo sa odparí 500 ml vody, ak za dva dni sa odparí 50 ml vody pri predpokladanej rovnakej teplote ovzdušia.*
3. *Vymysli a nakresli značku, ktorá bude znázorňovať kvapalné, tuhé a plynné skupenstvo vody.*
4. *Znázorni svojím telom tuhnutie, topenie a vyparovanie vody.*
5. *Pomocou malých hudobných nástrojov vyjadri tri skupenstvá vody, každé inak.*

Vedomostné kľúčové učivo 4. deň - Kvapôčky na kolotoči alebo vodné cesty:

Voda v prírode má rôzne podoby. Môžu z nej byť oblaky, dážď, sneh, krúpy, rosa, inovať, hmla, ľad... Je však v neustálom obehu. Vyparuje sa, vodná para tvorí oblaky, v nich sa vodná para opäť zráža na vodu a padá na zem v rôznych podobách.

1. *Napiš si svoju osnovu putovania kvapôčky a podľa nej porozprávaj krátky príbeh o jej putovaní, aspoň 3 minúty.*
2. *Spočítaj, koľkokrát sa v texte spomenulo slovo voda v rôznych skupenstvách, vypočítaj, aká je tretina tohto počtu, aký je dvojnásobok a sedemnásobok tohto počtu.*
3. *Vymodeluj z modelovacej hmoty model kolobehu vody v prírode.*
4. *Na melódiu známej ľudovej piesne zaspievaj o putovaní kvapôčky (kolobeh vody).*
5. *Zdramatizuj, zahraj divadlo o putovaní vody.*

5. deň - Vodné zdroje nášho okolia - exkurzia

Cieľom exkurzie je navštíviť a spoznať vodné zdroje mesta Žilina a jeho okolia a odobrať vzorky vody do pripravených umelých fliaš, označiť na nich dátum a miesto odberu.

- Návšteva vodných zdrojov:
1. miestny potok Všivák,
 2. rieka Rajčianka,
 3. sútok riek Kysuce a Váhu v Budatíne,
 4. vodná nádrž Vodné dielo Žilina,
 5. Hričovská priehrada.
 6. Strážovský rybník.

Vedomostné klúčové učivo 6. deň - Modré miesta na mape:

Dažďová voda vsakuje do pôdy. Na niektorých miestach vyteká zo zeme ako prameň, z nich vznikajú potôčiky, spájajú sa do potokov, potoky do riek a tie sa vlievajú do morí a oceánov. Ľudia často upravujú korytá riek, stavajú na nich vodné priehrady a nádrže, zakladajú rybníky. Na miestach s prebytkom vody vzniknú v prírode podzemné vody, jazierka, močiare a mokriny. Človek využíva vodné zdroje pre svoje potreby.

1. Napíš a porozprávaj, čo sa ti najviac páčilo na exkurzii, čo ťa najviac zaujalo.
2. Pomocou mapy, špagátu a pravítka vypočítaj približnú dĺžku daných riek a usporiadaj ich od najdlhšej po najkratšiu.
3. Vymodeluj z LEGA krajinu, modrou znázorni vodné zdroje (aspoň tri).
4. Znázorni pohyb vody pantomímou v rôznych vodných zdrojoch (horská bystrina, rieka, rybník, vodopád).
5. Hudobnými nástrojmi vyjadri zvuky rôznych vodných zdrojov spolužiakom tak, aby uhádli, čo vyjadruješ.

Vedomostné klúčové učivo 7. deň - Obyčajná a predsa vzácna, alebo voda nad zlato:

Voda je nenahraditeľným prírodným bohatstvom. Každý z nás má dbať o čistotu vody, chrániť studničky, potoky, rieky, vodné nádrže a všetky vodné zdroje pred znečisťovaním. Vodné pramene a zásoby pitnej vody sa postupne zmenšujú a ubúdajú, preto šetriť vodou je úlohou všetkých ľudí.

1. Napíš a porozprávaj, čo môžeš pre ochranu vody urobiť ty sám.
2. Vypočítaj, koľko litrov vody sa v čističke prečistí za 9 hodín, keď za 30 minút sa prečistí 50 litrov.
3. Navrhni a nakresli plagát „Zákaz sypať smeti a znečisťovať vodné zdroje“.
4. Zdramatizuj ako so skupinou kamarátov čistíte miestny potok.
5. Skomponuj pieseň o ochrane čistoty vody a prírody, aspoň 2 slohy.
6. Navrhni, čo by sa malo robiť, aby si všetci ľudia uvedomili dôležitosť tohto problému: „Ochrana vodných zdrojov“, aspoň 7 nápadov.

8. deň - Tajomstvá vody - integrovaný deň zameraný na opakovanie učiva o vode.

Tento integrovaný deň je náplňou prezentácie na tvorivej dielni. Klúčové učivo sa zhoduje s dlhodobším pojmovým kľúčovým učivom a s vedomostným kľúčovým učivom predchádzajúcich dní.

Cieľ integrovaného dňa:

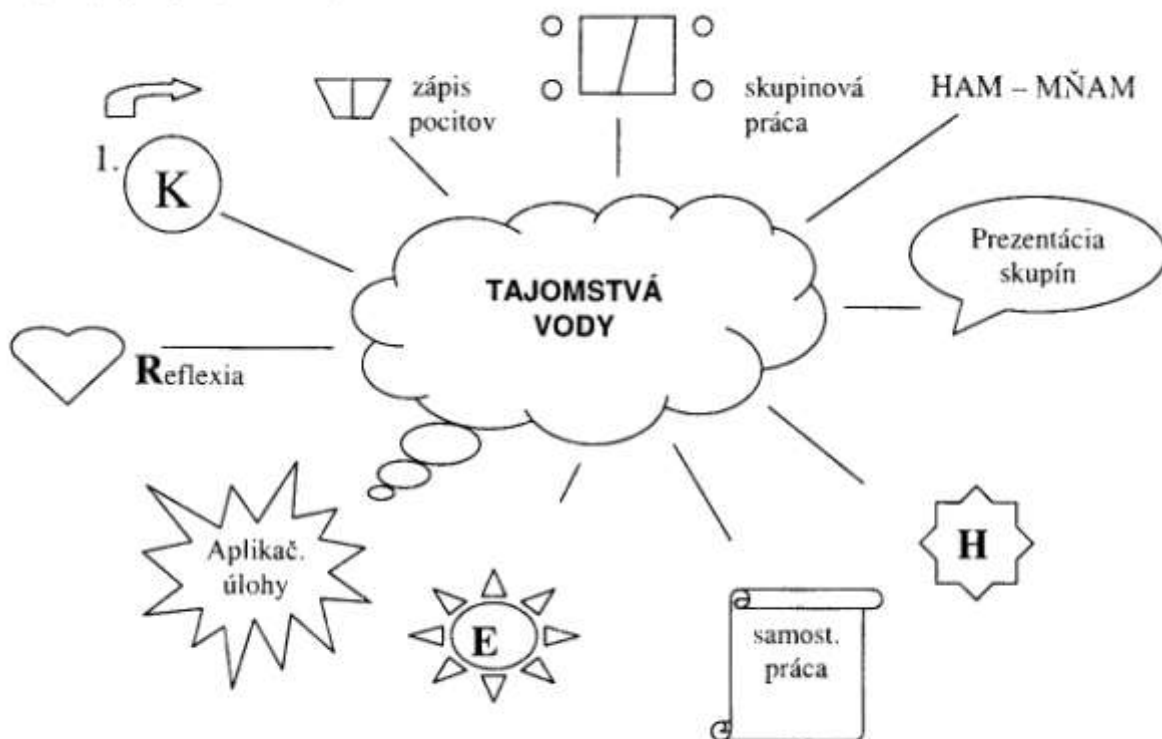
Žiaci sa prenesú cez rannú komunitu, v ktorej sa porozprávajú o svojich pocitoch a náladách, do skupinovej práce, kde každá skupina bude pracovať na daných úlohách tak, že si všetci zopakujú celé učivo o vode,

cez harmonizér prejdú k riešeniu samostatnej práce a cez energizér k aplikačným úlohám. Záverečnou komunitou a reflexiou ukončíme učivo o vode.

Pomôcky: magnetofón, výkresy, fixky, rôzne sklené nádoby, liehový kahan, zápalky, pastelky, jednoduché hudobné nástroje, glóbus, plastelína, kartón, farebné papiere, pracovné listy

Mapa mysle - program integrovaného dňa:

Mapa mysle – program integrovaného dňa:

Facilitovanie tvorivej dielne

Cieľ tvorivej dielne:

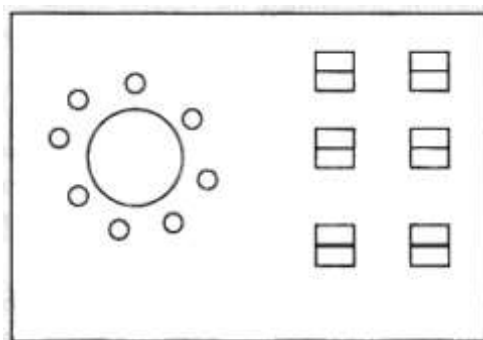
Cieľom tvorivej dielne je predstaviť účastníkom celoročnú tému, z ktorej vychádza integrovaný deň a cez zážitok (účastníci si niektoré činnosti a aktivity sami vyskúšajú) im predstaviť tento integrovaný deň „Tajomstvá vody“.

Príprava prostredia:

Príprava a výzdoba učebne:

- na viditeľnom mieste myšlienka dňa,
- mapa mysle,
- kľúčové učivo,
- aplikačné úlohy.

Usporiadanie miestnosti

Postupy pre účastníkov tvorivej dielne - pripravené na dverách pri vstupe do miestnosti

- Dobrý deň. vitajte.
- Pripravte si menovku.
- Prečítajte si myšlienku dňa a popremýšľajte o nej.
- Prečítajte si program tvorivej dielne - mapu mysle.
- Posad'te sa do kruhu komunity.

Kontraktovanie

- Privítanie účastníkov (roztopenie ľadov).
- Predstavenie sa navzájom.
- Vyjasniť očakávania (ja ponúkam, vy očakávate, spoločne dosiahneme).
- Dohodnutie pravidiel.

Ranná komunita

- Účastníci (žiaci) sedia v kruhu komunity, pohodlne sedia, hrá tichá príjemná hudba, majú zatvorené oči, počúvajú a predstavujú si:

Si malá kvapôčka a je nás tu veľa. Už sa nevládzeme tlačiť všetky pod zemou! Konečne, sme vonku! Stal sa z nás veselý malý potôčik, malá horská bystrinka, ktorá sa veselo poihráva s kamienkami. Postupne sa k nám pridávajú ďalšie horské potoky, plávame čoraz rýchlejšie, stáva sa z nás rieka. Valíme sa dole stráňami a úbočiami, dravo obmývame skaly, čľapoceme a hukoceme. Naše vody sa penia a bubľajú vo veľkom vodopáde a veľkou rýchlosťou odtekáme ďalej.

Burácanie prechádza, spomalili sme, všetko postupne utícha, sme súčasťou mora. Prevalujeme a pohojdávame sa na vlnkách, každý ma veľa miesta. Slniečko žiari, zrazu sme ľahšie a ľahšie, ľahulinké ako pierko. Stúpame vyššie a vyššie k oblohe. Stal sa z nás ľahulinký obláčik tancujúci po oblohe. Už nás je tu opäť veľa, veľmi veľa. Schladilo sa. Prší!

- „Porozmýšľajte a povedzte, kedy ste sa cítili najlepšie. Či ako kvapôčka malého horského potôčika, či ako buráčajúca rieka, či ako súčasť mora alebo parný obláčik, či dážď a prečo?“
- Žiaci si niektoré zo svojich pocitov zapíšu do zošitov. Otvorenými otázkami a riadeným rozhovorom si zopakujú učivo o vode.

Skupinová práca - zameraná na opakovanie učiva o vode celej tematickej časti

Každá skupina sa dohodne, ktoré tri úlohy chce riešiť, dostane ich napísané na kartičke.

Úlohou každej skupiny je vypracovať otázky a dané úlohy na výkres, poprípade demonštrovať pokus a svoju prácu odprezentovať pred ostatnými, keď vyprší adekvátny čas na prácu. Na stole sú pripravené pomôcky, každá skupina si môže potrebné z nich vybrať.

Účastníci tvorivej dielne si vyberú len jednu z troch daných úloh a pokúsia sa ju vyriešiť.

1. skupina

- Zapište, na čo sme dnes potrebovali (aspoň 10 vecí) a vypočítajte približne koľko litrov vody sme dnes v triede spotrebovali.
- Navrhните pokus, ktorým by sme zistili prítomnosť vody v chlebe a predved'te ho.

2. skupina

- Napíšte, na čo najčastejšie potrebuje alebo používa človek vodu (aspoň 10 vecí).
- Predved'te nám pokus, v ktorom dokážete, že voda je kvapalná látka.
- Prečo vidieť kamene na dne bystrinky? Vysvetlite to spolužiakom pri prezentácii. Čo tam ešte môžeš vidieť?

3. skupina

- Vymenujte a zapíšte s akými podobami vody sa stretávame v prírode.
- Dokážte, že voda môže byť aj pevnou a plynnou látkou.
- Nakreslite znaky počasia spojeného s vodou.

4. skupina

- Nakreslite cyklus vody v prírode a popíšte ho.
- Akým pokusom by ste tento cyklus dokázali? Predved'te ho.
- Spoločne vymyslite alebo nájdite (môžete aj zaspievať) nejakú pieseň, kde sa spomína voda.

5. skupina

- Zistite pomocou glóbusu, čo tvorí väčšiu plochu Zeme, voda alebo pevnina? Zistenie demonštrujte pri prezentácii.
- Vysvetlite, prečo sa v minulosti zakladali osady v blízkosti potokov a riek.
- Vymodelujte krajinu, v ktorej budú aspoň štyri rôzne vodné zdroje.

6. skupina

- Navrhните a napíšte, čo by sme mohli robiť pre to, aby sa spotreba vody v domácnostiach znížila, aspoň 10 nápadov.
- Čo najviac znečisťuje vodu v našom meste, napíšte alebo nakreslite aspoň 7 zdrojov znečistenia.
- Navrhните plagát, ktorým by ste upútali a prilákali žiakov na vyčistenie miestneho potôčika.

Prezentácia skupín

Každá skupina najskôr prečíta zadané úlohy, potom predvedie ich riešenie.

Úlohou ostatných je sledovať splnenie a správnosť riešenia úloh, prípadne ich doplniť tak, aby boli dokonalé. Zároveň sledujú, ktoré sociálne zručnosti musela tá - ktorá skupina prejavíť pri riešení daných úloh. Každá skupina je ocenená potleskom podľa vlastného výberu.

Harmonizér

V triede sú rozostavené modré stanovištia: oblak, hora, oceán, potok spodná voda, zviera, rastlina.

Každý popremýšľa a postaví sa v tichosti k tomu stanovištiu, kde by chcel ako kvapka vody skončiť, či by chcel byť ako para - oblak, alebo by chcel, aby sa z neho napila rastlinka či zviera...

Obmena: k červeným stanovištiam: dážď, sneh, rosa, ľad, inovať, hmla. krúpy sa opäť všetci v tichosti rozostúpia a popremýšľajú, ktorou podobou vody by sa chceli stať.

Samostatná práca

Každý dostane pracovný list, spoločne si prečítame a vysvetlíme úlohy. Skladá sa zo šiestich úloh, ktoré každý samostatne vypracuje a odovzdá.

Robila vám niektorá úloha problémy alebo ťažkosti? Ktorá a prečo?

Energizér

Všetci stoja v kruhu ľavou rukou smerom do stredu, teda každý má pred sebou chrbát suseda. Ruky dáme na chrbát suseda a robíme masáž chrbta podľa inštrukcii:

- Mrholí - jemne pohládzame susedov chrbát,
- prší - prstami d'obkáme na chrbát,
- leje - prstami viac pritláčame,
- padajú krúpy - päšťami jemne udierame na chrbát,
- vykuklo slniečko - voda sa odparuje - pohládzame chrbát a nakreslíme naň prstom usmiate slnko.

Tropický dážď: Otočíme sa tvárou do kruhu, predkloníme sa, opakujeme postupne zvuky dažďa podľa predvzádzajúceho rad za radom do kruhu - šúchaním dlaní, tleskaním, klopaním a dupotáním nôh. Nakoniec sa všetci naraz pochytajú za ruky, zdvihnú ruky nad hlavu, vystrú sa a zakričia Pršíí!

Aplikačné úlohy (žiaci na nich môžu pracovať aj doma, vo voľných chvíľach, prípadne vyčleníme určitý pracovný čas viac dní...).

Aplikačné úlohy sa vzťahujú k opakovaniu celej tematickej časti. Každý ich dostane napísané na papieri, najskôr si ich prečítame a vysvetlíme. Zakrúžkovaním čísla úlohy si každý poznačí úlohu, ktorú si vybral. Môže pracovať samostatne alebo v skupine.

1. *Vymysli* a napíš príbeh o krajine, v ktorej dávno nepršalo, aspoň 8 viet.
2. Na melódiu známej piesne, ktorú si vyberieš *zlož* a *zaspievaj* svoju pieseň s novými slovami o zmenách vody z kvapalnej na pevnú a plynnú látku, aspoň 3 slohy.
3. *Odhadni*, koľko litrov vody spotrebujete pri jednotlivých úkonoch v domácnosti (napr. pri varení, umývaní, splachovaní...) a *vypočítaj* vašu približnú dennú spotrebu vody.
4. *Nakresli* na kartičky z výkresu turistické značky, ktoré majú niečo spoločné s vodou (napr. prameň, studnička, kúpele...).
5. *Zdramatizuj* a pantomímou znázorni putovanie kvapôčky (kolobeh vody).
6. *Zostav* tabuľku, v ktorej porovnáš vodu z potoka, dažďovú vodu z kaluže a pitnú vodu z vodovodu podľa vlastností vody.

Účastníci tvorivej dielne len povedia, ktorú úlohu by si vybrali a prečo.

Prezentácia aplikačných úloh

Žiaci svoje úlohy prezentujú jednotlivo alebo po skupinách - podľa toho ako pracovali.

Pri prezentácii žiaci dodržiavajú pravidlá: aktívne počúvanie - hovorí len jeden zo skupiny, ostatní ho aktívne dopĺňajú, neskáču si do reči, - otázky z pléna k práci sú povolené, až keď jednotlivec alebo skupina odprezentujú svoju prácu.

Záverečná komunita spojená s reflexiou dňa

➤ Všetci sedia v kruhu komunity a rozmyšľajú nad myšlienkou témy i dňa:

„Ak je na tejto planéte niečo magické, tak je to ukryté vo vode“ Loren Eiseley.

- Na malú kvapku z papiera každý napíše, čo magické našiel vo vode, čo sa mu zdá na vode úžasné a fascinujúce a aké odhalené tajomstvo vody sa mu najviac páčilo.
- Na tabuli je už pripravené „more vedomostí“, okolo ktorého sú polepené výkresy s vypracovanými skupinovými prácami.
- Úlohou každého je povedať ostatným, čo napísal na kvapôčku, prečo a nalepiť ju do mora vedomostí. Takto sú tajomstvá vody už odhalené.
- Chcel by niekto oceniť niekoho za mimoriadnu snahu alebo dobre vykonanú prácu?
- Ako ste sa cítili v posledných dňoch, keď sme stále hovorili o vode? Ako ste sa cítili dnes? Čo sa vám najviac páčilo?
- Na záver každý dostane na dlaň malú kvapôčku skutočnej vody, zavrie oči a zažela si svoje tajné želanie.

Záverečná diskusia pre účastníkov tvorivej dielne a **spätná väzba** pre lektora tvorivej dielne.

5.2 TREBA NÁM CHRÁNIŤ PRÍRODU?

Mgr. Ingrid Bernátová,
ZŠ Bystrička

Integrácia predmetov - slovenský jazyk, prírodoveda, hudobná výchova, výtvarná výchova, matematika

Téma: Treba nám chrániť prírodu? (Integrovaný deň zameraný na opakovanie o ochrane prírody a aktívne využitie poznatkov učením hrou v 3. a 4. ročníku.)

Hlavná myšlienka pre formulovanie pojmového kľúčového učiva:

- Ochrana prírody a životného prostredia - zem, voda, vzduch, pôda je v súčasnosti najdôležitejšia otázka pre ďalší život človeka.

Vedomostné kľúčové učivo (viac pojmové ako faktografické):

- Kto chráni prírodu, ten si chráni budúcnosť, chráni svoje životné prostredie.
- Ochrana prírody znamená dokonale poznať prírodné zákonitosti a dodržiavať rovnováhu v prírode.
- Chrániť prírodu znamená starať sa o všetko, čo žije, o zvieratká, o rastliny. Starat' sa o všetko, čo sa má narodiť a má žiť na zemi, vo vode alebo vo vzduchu.
- Chrániš prírodu tým, že neznečisťuješ vodu, vzduch a svoje okolie:

Myšlienka dňa:

„Individuálne každý z nás dokáže len málo. Spolu môžeme zachrániť svet.“

Denis Hayes - zakladateľ Dňa Zeme

Cieľ vyučovacieho bloku:

Žiaci si v tomto vyučovacom bloku zopakovali učivo tematického celku. V aplikačných úlohách - návrhy plagátu, básne a melódie, školského ihriska, zníženie spotreby médií, zostrojenie predmetu z odpadu - využívali všetky získané vedomosti. Pracovať mohli individuálne alebo v skupinách, podľa záujmu (maximálne štvorčlenných).

Pomôcky: menovky v tvare stromčeka, priestorový pútač, plagát s programom dňa, plagát s napísaným kľúčovým učivom, plagát s aplikačnými úlohami, pracovné listy na prácu v skupinách, papiere A4, odpadový materiál, lepidlá, farbičky, pastelky, magnetofón s nahrávkou príjemnej hudby.

Program bloku:

- Komunita: Treba nám chrániť prírodu?
- Hra na jeseň.
- Cestujeme v skupinách, snažíme sa o svoj osobný najlepší výkon.
- Tajnička.
- Zajačik do lesa...
- Prečo je zajačik smutný.

- Hókus - pókus - aplikačné úlohy.
- Nech rastieme...
- Záverečná reflexia.

Facilitovanie bloku: Postup pre žiakov (účastníkov konferencie) napísaný na plagáte a vyvesený na dverách triedy:

- Víтам Vás a prajem Vám príjemný deň.
- Vezmite si stromček a napíšte naň svoje meno.
- Všimnite si priestorový pútač a prečítajte myšlienku dňa.
- Prečítajte si mapu mysle.
- Posad'te sa do kruhu komunity a pripravte si odpoveď na otázku: Čo vás zaujalo na priestorovom pútači?

I. Motivačná komunita

Posadenie sa do kruhu komunity a odpovedanie jednotlivých účastníkov (žiakov) na otázku: *Čo vás zaujalo na priestorovom pútači?*

II. Hra na jeseň - energizér, rozdelenie do skupín (najviac po 5).

III. Cestujeme v skupinách

Rozprávanie príbehu o kúpaní v jazere, v ktorom bolo nemilé prekvapenie. Keďže to boli deti, ktoré mali rady prírodu, rozhodli sa jazero vyčistiť. Čo v ňom všetko našli (počas rozprávania rozdanie pracovných listov pre skupiny). Nasleduje práca s pracovným listom.

- „Ja vám vec opíšem a vy správne podľa počtu hlások doplňte chýbajúce písmená. Napr. Je to vec, do ktorej naberáme vodu zo studne a nosíme v nej vodu - „vedro“.
- Prečiarknite predmety, ktoré tam nepatria.
- Dokončite písomne príbeh maximálne 6 vetami.
- Napíšte ďalšie rastliny a živočíchy, ktoré deti mohli nájsť v jazere.

Prezentácia jednotlivých skupín - ocenenie.

IV. Tajnička

- Riešenie tajničky žiakmi - úlohy opakovanie z prírodovedy, synonymá.
- Vysvetlenie riešenia tajničky: Zničíme stromy, zničíme seba.
- *Diskusia:* Ako súvisí život stromov so životom človeka? (3 min.)
- Ocenenie.

V. Energizér - Zajačik do lesa... - pieseň s pohybom.

VI. Prečo je zajačik smutný

- Porozprávajte sa v dvojici alebo v skupine o tom, čo vidíte na obrázku — aspoň 2 min., najviac 5 minút.
- "Vymaľujte len to, čo do prírody patrí a čo jej neškodí - 5 min.
- Nájdite spoločný názov pre predmety, ktoré ste nevymaľovali (ODPAD).

- Triedenie odpadu v domácnostiach — pracovný list.
- Riadený rozhovor - čo s domácim odpadom.
- Pokus - zakopanie skla, papiera, umelej fľaše a plechovice pred týždňom - jeho výsledok.

(Pozn.: Motivačné a objavné úlohy zastupujú úlohu priameho výkladu, ťažiskový je bod VI., na ktorý nadväzujú aplikačné úlohy).

VII. Hókus - pókus - aplikačné úlohy

Vhodné je, keď týždeň /dva predtým predchádza sledovanie zloženia odpadu a odhad jeho hmotnosti v domácnosti žiaka za pomoci rodičov alebo starších súrodencov. Žiak si údaje zapisuje alebo zakresľuje do zošitu, výskumného hárku a pod. Zabezpečí sa tým priama skúsenosť - „byť pri tom“..

1. *Napíšte do školského časopisu o problematike odpadov, aspoň 7 viet, skupina aspoň 1 stranu.*
2. *Navrhňte plagát na zber druhotných surovín.*
3. *Vypočítajte, koľko priemerná 4-členná rodina vyprodukuje kilogramov odpadu za týždeň, keď denne je to na jedného člena rodiny 1 500 gramov (alebo údaj, ktorý získali pozorovaním). Keď pracujete v skupine, údaje si porovnajte.*
4. *Navrhňte, ako by ste znížili spotrebu elektrickej energie, vody a odpadu vo vašej domácnosti, aspoň 7 napísaných návrhov pri samostatnej práci, za každého člena pri práci v skupine aspoň 5.*
5. *Napíšte, čím môžete vy prispieť k ochrane prírody, aspoň 7 viet, pri práci v skupine za každého člena aspoň 3.*
6. *Zostrojte z odpadu užitočný predmet, najviac v trojici.*
7. *Vymyslite báseň o ochrane prírody a vytvorte k nej jednoduchú melódiu, aspoň 2 slohy.*

Na úlohách môžu žiaci pracovať individuálne alebo v skupinách, najviac po 4. Nasleduje prezentácia skupín, otázky a ocenenie.

VIII. Záverečná reflexia - spätná väzba pre účastníkov tvorivej dielne

Prebieha v kruhu komunity.

Stojíme v kruhu a zúčastnení odpovedajú na otázky:

Ako a v čom sa splnili vaše očakávania?

Písomne na lístočky: *Aké poznatky si odnášate?*

Čo vás zaujalo?

Pripomienky a nápady.

Lístočky pripevnite na náš strom.

5.3 UČÍM SA, UČÍM TEBA A SPOLU SA UČÍME

Jana Šufáková,
ZŠ Valča

Téma: Učím sa, učím teba a spolu sa učíme. (Blok zameraný na uplatnenie sociálnych zručností, utvrdenie a osvojenie si učiva jazyka slovenského - slovné druhy, tiché čítanie s porozumením a vlastivedy v 4. ročníku.)

Hlavná myšlienka:

Máš všetky predpoklady učiť sa a porozumieť neznámemu s využitím sociálnych zručností.

Námety na tvorbu kľúčového učiva:

- rozlišovanie slovných druhov vo vete a ich triedenie na ohybné a neohybné,
- rozvíjanie jadra vety s dôrazom na správny pravopis,
- prínos Matice Slovenskej,
- život Slovákov v Rakúsko-Uhorsku,
- vzdelaní ľudia medzi Slovákami,
- osobnosť Andreja Hlinku a jeho snahy.

Facilitovanie bloku:

Pomôcky: menovky, špendlíky, kartičky so slovnými druhmi, perá, činelky, papiere A5, A4, fixky, zošity jazyka slovenského, časopisy, lep, nožnice, veľká ceruza, vypracované BINGO na opakovanie predchádzajúceho vlastivedného učiva do každej skupiny, lepky s menami osobností, učebnice vlastivedy, otázky na GALÉRIU, kolíky na bielizeň (spinky), papiere so znením tajničky, plagát s aplikačnými úlohami, magnetofón s vhodnou hudbou.

Postup pre žiakov (účastníkov konferencie) na dverách triedy:

- Vitajte!
- Urobte si menovku a pripnite si ju na ľavú stranu hrude.
- Posad'te sa a cíťte sa príjemne.

Námety na aktivity - učenie hrou

1. Vyjadrenie nálady v komunite:

V strede komunitného kruhu sú položené kartičky. Úlohou žiakov je jednu kartičku si vybrať pre seba a nahlas vyjadriť svoju momentálnu náladu s použitím slova (rôzne druhy) na kartičke.

Reflexia: Kto ťa zaujal svojou výpoveďou? Koho by si chcel oceniť?

2. Aktivita

Všetci držíme karty s nápisom smerované do kruhu komunity (možnosť vzájomnej kontroly). Učiteľ hovorí:

- * Miesto si vymenia tí, ktorí držia *prídavné meno*.
- * Miesto si vymenia tí, ktorí držia *sloveso*.

Učiteľ menuje ohybné slovné druhy.

Otázky na poskytnutie spätnej väzby:

Kto si nevymenil miesto

- *Prečo?*
- *Čo mali predchádzajúce slovné druhy spoločné?*
- *Na druhú stranu karty vypíš názvy neohybných slovných druhov a napíš aspoň 1 príklad ku každému.*
- *Kto pracoval správne?*

3. Aktivita

Vytvoríme dvojice: Kto sa narodil v januári, vo februári... Vytvorené dvojice si sadnú za stôl.

Každý člen v dvojici napíše na daný papier 2 hlásky (ľubovoľné) tlačeným písmom.

Papiere si navzájom vymenia v dvojici po zaznení zvukového signálu.

Hlásky tvoria JADRO VETY, ktoré je momentálne „zašifrované“ a sú to len začiatkové písmená. Samostatne doplň znenie jadra vety.

Koniec práce ohlásia činely. *Podmienka:* Žiaci sa nesmú opakovať.

Napr.: PR. - Prameň steká.

Prezentácia a reflexia: Kto vytvoril najviac jednoduchých viet?

Akú sociálnu zručnosť si využil? Ktorú si nepoužil?

4. Rozvíjame jadro vety

- Vrátime sa do stálych skupín.
 - a) Spolupracovať sa zakladá na vzájomnom poznaní. Vy sa poznáte už 4 roky, takže vás čaká ľahká úloha. Do školského zošitu napíš meno spolužiaka sediaceho vedľa teba. K menu dopíš SLOVESO v prítomnom čase, ktoré ho charakterizuje (individuálny prístup).
 - b) K jednoduchej vete pridaj iné slovné druhy tak, aby si vytvoril veľmi dlhú (ROZVITÚ) vetu.
- Učiteľ opäť použije zvukový signál.
- Zrátaj si počet slov vo vete a porovnaj s ostatnými. Ako sa ti darilo? Aká bola úloha?
- Čo si sa o sebe dozvedel? PREDVEĎ PANTOMÍMOU! Dozvedel som sa...Uhádnite!!
- Podarilo sa niekomu použiť ZMYSEL PRE HUMOR? Prečítaj.
 - c) Vieš podať NAJLEPŠÍ OSOBNÝ VÝKON? Vyberiem 1 žiaka z každej skupiny, aby určil všetky slovné druhy vo svojej vete.

Reflexia: Akú sociálnu zručnosť si použil pri pantomíme?

Čo bolo ťažké pri tejto aktivite?

Spätná väzba: Zhotovenie pracovného listu v skupine

Pomôckár skupiny pripraví časopisy, lep, papier, nožnice. Úlohou skupiny je vystrihnúť ľubovoľný obrázok z časopisu, k nemu každý člen napíše *rozvitú vetu* s použitím jedného slovesa a farebne vyznačí *jadro vety*.

Učiteľ upozorní na kritériá hodnotenia: 1. správnosť obsahu,
2. správny pravopis,
3. estetika.

- Hotový pracovný list zviditeľníme na magnetickej tabuli.
- Učiteľ vyzve člena inej skupiny, aby pracovný list zhodnotil podľa daných kritérií.

Ako sa ti spolupracovalo?

5. Energizér

Výzva: Prejdime do komunitného kruhu.

Pomôcka: veľká ceruza

Postup: Učiteľ v ruke drží ceruzu a hovorí: „TOTO JE CERUZKA A ČO JE TOTO?“ Podľa fantázie priblíži pohybom bez slov. Ostatní hádajú.

Po uhádnutí pošle ceruzu po svojej pravej ruke ďalej. Hra sa opakuje s tým, že nápad sa nesmie opakovať.

Reflexia: *Koho by si chcel oceniť za originálny nápad?*

Vyber preň ocenenie (druhy potleskov).

6. Aktivita

Učiteľ žiakom prilepí na chrbát lístky tak, aby ich nevideli, a upozorní, že na lístkoch sú napísané osobnosti: BERNOLÁK, ŠTÚR, HODŽA, HURBAN. „Čo ťa napadne, keď počuješ tieto priezviská?“ (osobnosti, ktoré sa zaslúžili o povznesenie spisovnej slovenčiny). Vytvoríme skupiny a to tak, že Ty sa pýtaš iba raz toho istého spolužiaka: KTO SOM? SOM ŠTÚR? Opýtaný si prečíta tvoj nalepený lístok a odpovie: ÁNO, alebo NIE. Skupinu tvoria osobnosti r o v n a k é h o priezviska (4).“

7. BINGO

Každá skupina sediaci za pracovným stolom dostane BINGO so 16-timi otázkami (podľa počtu žiakov v skupine). Každý odpovedá na 4 otázky v sieti 4 x 4. *Podmienka:* V stĺpci, riadku či diagonále sa nesmie opakovať meno toho istého žiaka. Po zaplnení smeru rôznymi podpismi skupina kričí „BINGO“ a hra môže končiť, alebo pokračovať až do štyroch zvolaní.

Prezentácia odpovedí pred celou triedou

Spätná väzba

Cieľ: zisťovanie vedomostnej úrovne žiakov, bystrosť, rýchlosť a cieľavedomosť

Reflexia: *Čo umožnilo vášmu družstvu zavolať ako prvému „ BINGO?“*

Čo bolo ľahké, čo ťažké?

8. Nové učivo - SKLADAČKOVÉ UČENIE

(Pozri typ aktivity - Gibbs, J.: Kmene pre sociálny rozvoj a kooperatívne učenie, Arimes, Bratislava, 1994, s. 218.)

- a) *Skupinová práca na novej látke* - žiaci pracujú s vybraným textom v skupinách 1, 2, 3, 4, napr.: v skupine „1“ pracujú všetky jednotky (1, 1, 1, 1), podobne v ďalších, s učebnicou, príp. s encyklopédiami. Každá skupina si číta rovnakú časť textu. Učiteľ upozorní na pozorné tiché čítanie. Dá priestor na prerozprávanie prečítaného v skupine, pretože cieľom tejto aktivity je zvládnuť nový

text prerozprávaním, naučiť sa ho: „**Budeš učiť iných to, čo ty už vieš. V skupine nezabudni uplatniť aktívne počúvanie a žiadaj ho i od ostatných členov skupiny!**“

- b) *Skladačkové učenie* - z pôvodných študijných skupín sa vytvoria kooperatívne skupiny nasledovne: Každá skupina bude zložená zo 4 členov - po 1 z pôvodných skupín 1, 2, 3, 4.

	1		1	
4		2	4	2
	3		3	

Každý člen novovytvorenej skupiny prezentuje svoje poznatky, ktoré získal v pôvodnej študijnej skupine, vysvetľuje svoju časť učiva.

c) *Spätná väzba* — GALÉRIA

- Žiaci vytvoria pôvodné skupiny (Štúrovci, Bernolákovci...),
- skupiny písomne odpovedajú na pripravené otázky,
- prezentácia odpovedí hovorcom skupiny,
- zviditeľniť odpovede,
- hodnotenie žiakov a učiteľom.

9. Krížovka

V stálej skupine vytvoríme krížovku tak, že vymyslíme opytovacie vety. Odpoveďou na ne budú slová v tajničke. Vety sa vzťahujú k dnešnému učivu. (Pomôž si učebnicou, textom.)

Za každú správnu odpoveď a otázku skupina získa 5 bodov.

Žiaci dopĺňajú tajničku so znením S L O V Á C I

Pr. Ako sa nazýval spolok Slovákov, ktorý vzdelával ľud?

1.	Matica Slovenská
2.	L
3.	O
4.	V
5.	Á
6.	C
7.	I

Nie je nutné dodržať postupnosť.

Reflexia: Ako sa ti spolupracovalo?

Koho by si chcel v skupine oceniť a za čo?

10. Každý sme iný - námety na aplikačné úlohy

Žiaci pracujú v 3 - 4 členných skupinách podľa toho, ktorú z úloh si vyberú po prečítaní, alebo individuálne. Svoj výber znázornia prilepením svojej iniciálky k najviac dvom úlohám.

Ciel': Výberom vedie učiteľ žiakov k dokonalému zvládnutiu úlohy a teda rozvíja pravidlo ITV - *najlepší osobný výkon*. Výberom vlastnej vzdelávacej cesty zvyšuje školskú úspešnosť žiakov.

NÁMETY NA APLIKAČNÉ ÚLOHY (AP) k téme - význam uzákonenia slovenského jazyka a ku kľúčovému učivu, ktoré si učiteľ vytvorí pred aplikačnými úlohami (AP sa viažu a precvičujú dané kľúčové učivo).

1. *Zostav* správu pre cudzincov o tom, prečo je dôležité učiť sa práve slovenský jazyk, aspoň 10 viet.
 2. *Priprav* zadania matematických úloh s použitím čísel 1465, 1843, aspoň tri slovné úlohy.
 3. *Dokresli* charakteristické črty Ľudovíta Štúra.
 4. Pantomímou *znázorni* aspoň 1 významnú postavu, ktorá sa podieľala na rozvoji slovenského jazyka a jej činnosť tak, aby ostatní uhádli, o koho ide.
 5. *Zaspievaj* pieseň, ktorá sa viaže k dnešnej téme.
 6. *Napiš*, čo by sa stalo, keby neexistovali školy, aspoň 10 nápadov.
 7. *Napiš*, v čom všetkom (v akých oblastiach) sa môžeš vzdelávať a aké životné zručnosti k tomu potrebuješ, aspoň päť nápadov s potrebnými zručnosťami.
- *Prezentácia*
 - *Ocenenie za každú prezentáciu podľa výberu*

11. Záverečná reflexia v komunitnom kruhu:

V strede komunity sa nachádzajú dve stoličky. Žiaci majú možnosť slovne vyjadriť svoje pocity z dnešného dňa odpovedaním na otázky:

1. stolička

Čo ma zaujalo?

Čo sa mi páčilo?

2. stolička

Čo mi dnes chýbalo?

5.4 PRÍRODA OKOLO NÁS AKO JU NEPOZNÁME

Mgr. Anna Bónová,
ŠŠI - P,
Nové Zámky

Ročník: IV.

Celoročná téma. Príroda okolo nás ako ju nepoznáme.

Týždenná tematická časť: *Mesiac v lese.*

Časový termín: *Máj.*

Téma dňa: Tretie putovanie lesom.

Integrované predmety. Prír., Čít., Sj, M, Hv, Vv, Pv.

Pomôcky: tabuľa, učebnice prírodovedy, čítanky, obrázky na magnetickej tabuli, mimočítanková literatúra, rozmnožené materiály pre žiakov, preparáty prinesené z lesa.

Ciele: Prírodoveda: Poznať naše listnaté stromy.

Časti stromu - opakovanie.

Pozorovanie prinesených preparátov z lesa - listy duba, buka, brezy, žaluďov, bukvíc, jahniad. Význam stromov pre človeka. Aktívna účasť žiakov pri osvojovaní učiva.

Čítanie: Obohacovanie slovnej zásoby žiakov.

Poznávanie života stromov prostredníctvom literatúry.

Dramatizácia textu.

Rozlišovanie odborného a umeleckého opisu.

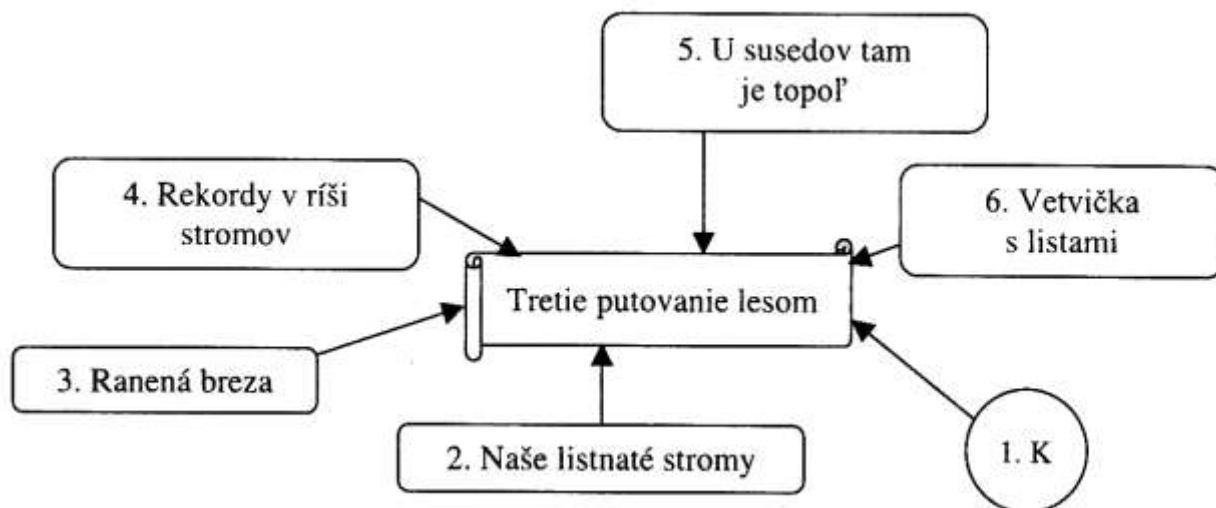
Využitie poznatkov z hodín gramatiky - vzor dub, skloňovanie podstatných mien

Matematika: Precvičiť porovnávanie čísel.

Tvorenie slovných úloh o stromoch s rôznymi počtovými výkonmi.

Výpočet obvodu a obsahu štvorca a obdĺžnika.

Mapa mysle:

Preberané učivo: - mená stromov,

- poznávanie častí stromov (koreň, kmeň, koruna, konáre, listy),
- podmienky pre život rastlín (pôda, teplo, svetlo, voda, priestor, vzduch),
- vznik a rast stromov zo semien,
- rast, kvitnutie, rozmnožovanie, polomy, vývraty.

Postup a aktivity:

- **Komunita:** „Boli sme na vychádzke v lese. Zažili sme tam spev vtákov, pozorovali sme kývajúce vrcholy stromov, merali sme obvod kmeňov chránených dubov, vyskúšali sme si tichú chôdzu po lese, navštívili sme lesnú škôlku, merali sme jej veľkosť, zbierali sme listy a plody stromov. Hudba nám pomohla spomenúť si na všetko, čo sme tam zažili. Porozprávame sa o našich pocitoch z lesa.“ Žiaci hovoria o svojich skúsenostiach a pocitoch
- **Prírodoveda:** Osemsmerovka nám pomôže ešte viac spomenúť si na les.

A	G	Á	T	E	F
J	A	V	O	R	A
L	Š	B	U	K	Z
I	T	B	U	D	E
P	A	L	A	V	R
A	N	C	É	R	B
T	O	P	O	L	H

Riešenie: breza, agát, javor, buk, dub, cér, topol', lipa, gaštan, hrab.

- **Opakovanie učiva z predchádzajúcich hodín**

Úloha: Porozprávajte sa v skupinách a povedzte 3 veci, ktoré vás v lese zaujali a upúťali.

Rozhovor: Čo nás v lese zaujalo, upúťalo, čo sme si najviac všimli? Čo v nás zanechalo najviac spomienok? *Zápis na tabuľu. Čo vieme o stromoch? Poznatky žiakov – zhrnutie.*

Práca s učebnicou *prírodovedy: U - 134, 135, 136.*

Rozbor: Čo sme sa dozvedeli? Čo nás najviac zaujalo? Čo sme ešte nevedeli?

Poznámka: Práca s učebnicou a rozbor tu zastupujú úlohu priameho výkladu, zhrnutia učiva.

➤ **Aplikačné úlohy** (samostatná práca alebo v skupinách, najviac štvorčlenných)

Povinné úlohy: 1. *Roztriedte* v skupinách materiál prinesený z lesa (učebnica, encyklopédie, časopisy), pripravte výstavku s názvami na pripravených kartičkách.

2. *Nakreslite* strom na papier formátu A4, *označte a pomenujte* jeho časti (najviac v dvojici).

Úlohy na výber:

3. Urobte sprievodcu lesom, privítajte turistov, porozprávajte im o našom lese. *Pripravte si* sprievodný text, aspoň 7 viet tak, aby obsahoval charakteristiky aspoň 3 stromov.

4. *Rozdeľte* obrázky na magnetickej tabuli do skupín: stromy, kríky, byliny. Vyberte z každého druhu aspoň 1 zástupcu a označte časti jeho tela kriedou na tabuľu. Prezentáciu si pripravte ako výklad pre mladších žiakov.

5. *Určte* druh listov donesených z lesa a popíšte časti listov prinesených z lesa (listová stopka, čepeľ). Z vybraných listov (aspoň 4) vytvorte náučný plagát na formát A3.

6. *Predved'te* nám, ako rastú stromy, ako sa správajú v bezvetří a ako počas vetra, trvanie aspoň 2 minúty.

7. *Zaspievajte* nám pieseň, ktorú sme sa už učili a ospevuje niektorý z listnatých stromov (Zelená sa bučina, Lístoček dubový) tak, že utvoríte ešte aspoň 2 slohy, ktoré by obsahovali informácie o ospievanom strome.

Prezentácia a hodnotenie práce skupín

➤ **Energizér:** Dodáme si energiu ako stromy. Čerpanie energie zo zeme. Žiaci urobia drep, rukami sa dotýkajú zeme, pomaly vstávajú, dvíhajú ruky - konáre, postavíme sa na špičky nôh. predvádzame, ako sa kývajú stromy počas vetra zo strany na stranu. Opakujeme.

➤ **Námety na využitie témy v ďalších predmetoch**

Čítanie

Čítanie textov z rozmnožených materiálov - rozdelenie úloh pre skupiny, každá číta o niektorom zo stromov, po prečítaní informácie pre ostatné skupiny. *Čo nové sme sa ešte dozvedeli?*

Čítanie: Práca s čítankou - str. 183 *Ranená breza*. Rozbor textu, neznáme slová a výrazy. Rozlišovanie odborného a umeleckého textu.

Aplikačné úlohy

Povinná:

1. V rozmnožených textoch (v skupinách po 4) *nájdite* aspoň po 1 odbornom a umeleckom texte o breze. *Prečítajte si* ich a formou brainstromingu *zhotovte* 2 plagáty formátov A3 s názvami: *Charakteristika odborného textu* a *Charakteristika umeleckého textu*.

Na výber:

2. *Vytvorte* ilustráciu k básni, v ktorej nakreslíte aj brezový konárik s kvetmi - jahňadami.
3. *Zdramatizujte* rozhovor brezy a mesiaca, aspoň 2 minúty.

4. *Vyhľadajte* medzi prinesenými materiálmi tie, ktoré patria breze, *pripravte* hádankovú hru pre spolužiakov, aspoň 5 odborných otázok.
5. *Popíšte* brezu z odborného hľadiska (tvar stromu, kmeň, listy, konáre, kvety, plody).
6. *Zaspievajte* nám pieseň, ktorú sme sa naučili a spieva sa v nej o breze (Z brezového dreva), pridajte aspoň 1 slohu, v ktorej budú odborné informácie.

Prezentácia a vyhodnotenie práce skupín.

Slovenský jazyk: Vyskloňujte v skupinách názvy stromov, o ktorých sme sa učili, určite ich vzor: dub, buk, breza, topoľ, javor, osika, lipa, vrba, agát, gaštan, brest, osika.

Výberová úloha: Skupiny si vyberú slovo, ktoré budú skloňovať. *Prezentácia práce.*

Matematika

Rekordy v ríši stromov:

Strom	Počet semienok v 1 kg
Buk lesný	10 200-10 600
Dub lesný	380 - 400
Javor mliečny	88 500 - 90 000
Jaseň štíhly	89 000 - 90 000
Brest hrabolistý	takmer 2 500 000

1. Porovnávanie čísel
2. Tvorenie slovných úloh na sčítanie, odčítanie, o viac, o menej.
3. Počítanie obvodu, obsahu.

V lese sme odmerali aj 3 lesné škôlky. Počítanie ich obvodu a obsahu. Porovnávanie výsledkov, hodnotenie práce skupín.

Využitie témy vo výchovách

Hudobná výchova : Návčik piesne U susedov tam je topoľ.

Výtvarná výchova: Vetvička s listami - preškrabovanie do voskovej plochy.

Pracovné vyučovanie: Ktoré drevo je najtvrdšie? Zatlkanie klincov do duba, buka, brezy. Porovnávanie tvrdosti dreva.

➤ **Komunita so spätnou väzbou** (hodnotenie)

Ako sme sa dnes cítili? Čo nové sme sa naučili? Čo sme sa naučili? Čo nás najviac zaujalo? Ktoré sociálne zručnosti sme použili? Čo sa nám páčilo? Aký výkon sme dnes podali?

5.5 TÝŽDEŇ SO VČIELKOU MAJOU

Integrovaný blok vo 4. ročníku

Mgr. Anna Bónová

ŠŠI-P,

Nové Zámky

➤ **Využitie v predmetoch**

Slovenský jazyk: Čítanie:

Ako sa čmeliaky nestali včielkami.

Včielky spievajú. Včelička. Medový hrnček.

Hra na včielku a kvety. Včielky na výzvedách.

Sloh:

Včela medonosná.

Jazykové vyučovanie:

1. Skloňovanie podstatných mien, napr.: včela, úl, včelín, plást...

2. Vyhľadávanie podstatných mien a slovies v texte.

3. Určovanie slovných druhov.

4. Určovanie gramatických kategórií.

Prírodoveda: Včela medonosná.

Vlastiveda: Medovníkári a medovníkárstvo na Slovensku.

Výtvarná výchova: Zdobenie medovníkov Ilustrácia rozprávky O včielke Maji

Pracovné vyučovanie: Miesenie a pečenie medovníkov.

Matematika: Tvorenie slovných úloh o včele.

Výpočet obvodu, obsahu obdĺžnika a štvorca.

Rysovanie šesťuholníkov.

Hudobná výchova: Zhudobňovanie básní o včelách.

Iné: Počúvanie gramoplastne Včielka Maja. Sledovanie videofilmu Včielka Maja. Hra Včely a roj. Hra na včielku a kvety.

➤ **Časový termín:** Január - február

➤ **Celoročná téma:** *Príroda okolo nás ako ju nepoznáme.*

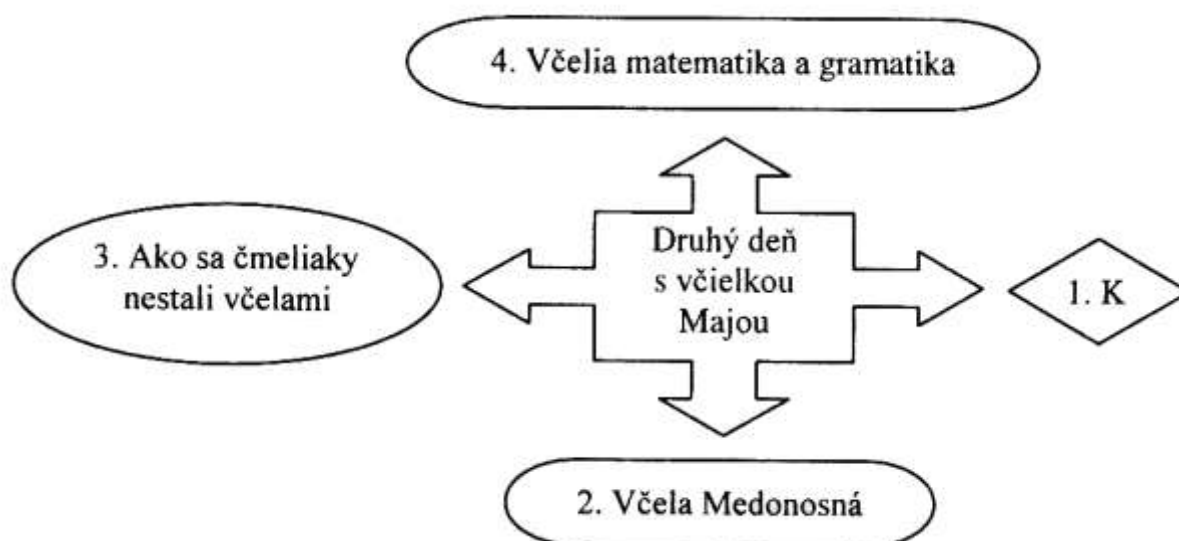
➤ **Mesačná téma:** Pripravujeme sa na jar, poznávame živočíchy.

➤ **Týždenná tematická časť:** Predstavitelia hmyzu.

➤ **Téma dňa:** *Druhý deň so včielkou Majou.*

➤ **Integrované predmety:** Prírodoveda, čítanie, matematika, slovenský jazyk.

Mapa mysle:

Priebeh vyučovacieho bloku

Komunita: Motivačná - vzbudiť záujem žiakov o nové poznatky a naladiť ich na učenie.

Ktoré vlastnosti sa mi páčia na kamarátke, kamarátovi? Komu sa páčila pracovitosť a starostlivosť?

Aké vlastnosti ľudí majú aj zvieratá? Čomu sa človek môže učiť od zvierat?

Prírodoveda:

Na tabuli je *osemsmerovka*. V nej sú pomenovania tých živočíchov, o ktorých sme sa učili. Žiaci v skupinkách hľadajú názvy živočíchov. Potom si skupiny po dohode vyberajú jedného živočicha, vyhľadajú obrázky a prezentujú prácu skupiny formou rozprávania v prvej osobe: Som srnec. O jednom živočíchovi sme sa neučili. Dnes sa o ňom dozvieme. U - str. 72, 73, *čítanie textu, oboznámenia sa so životom včely*. Čítanie textu po častiach. Čo nového sme sa dozvedeli? Čo sme si zapamätali? *Ukážka obrázkov a aplikačných vzoriek. Vhodné je formulovať kľúčové učivo a premietnuť ho na meotare, alebo pripevniť plagát, žiaci si ho opíšu do zošitov.*

Aplikačné úlohy pre skupiny alebo jednotlivcov:

1. Popíšte podľa obrázku stavbu tela včely (povinná úloha pre všetkých, žiaci pracujú v dvojčlenných skupinách).

Voliteľné úlohy (na výber)

2. Porozprávajte podľa obrázku o hlave a nohe včely, pracujte v dvojici a úlohy si vystriedajte!

3. Poradte sa a porozprávajte, kde žili včely voľakedy a kde žijú dnes. Obsah rozhovoru stručne zaznamenajte v bodoch, aspoň 5 bodov.

4. Vyberte z výstavky predmetov tie, ktoré majú niečo spoločné so včelami, pripravte novú výstavku a jej prezentáciu pre celú triedu.

5. Zatancujte nám, ako tancujú včely, keď nájdu potravu, ako sa tancom dorozumievajú. Počas prezentácie naučte ten tanec spolužiakov ako energizér.

6. Vyhľadajte v detskej encyklopédii text o včele, prečítajte nám ho, zreprodukuje ho a vypíšte na pripravené pásy papiera aspoň 3 zaujímavosti.

Prezentácia a spätná väzba

➤ **Energizér:** Žiaci našli na výstavke medovníky, ktoré sme ochutnávali a dodali nám energiu.

➤ **Námety na využitie témy ďalších predmetoch**

Čítanie

Ako sa čmeliaky nestali včelami. Analýza textu.

Nápady na úlohy pre skupiny:

1. Nájdite obrázky tých rastlín, ktorých kvety navštívili.
2. Vyhľadajte a vypíšte z textu ponaučenie.
3. Porozprávajte, aký nápad mali čmeliaky.
4. Zdramatizujte stretnutie čmeliakov so včelami.
5. Nájdite v texte 10 slovies, ktoré vyjadrujú, čo včielky alebo čmeliaky robili.
6. Zarecitujte nám báseň o včele.

Energizér: - Hra - Včely sa roja

Matematika

Každá skupina dostane na štvorcovom papieri *úl*. Úle majú tvar štvorca alebo obdĺžnika.

Úlohou je nakresliť do úľa: červeným krúžkom kráľovnú, zeleným krúžkom trúdy, žltým krúžkom robotnice.

Vypočítame obvod úľov a ich obsah. Zoradíme úle od najmenšieho po najväčšie.

Úlohy s využitím zistených údajov:

1. Dobrý včelí roj má hmotnosť asi 2 500 g. Akú hmotnosť má 6 rojov ? Premeňte na kilogramy.
2. Včela pracuje denne asi 15 hodín. Koľko hodín odpracuje za týždeň?
3. Za sekundu zamáva kráľovná krídlami 200-krát. Koľkokrát zamáva za minútu?
4. Včela navštíví za jeden deň asi 6 500 kvetov. Koľko kvetov navštíví za 8 dní?
5. Kráľovná znesie denne asi 1 500 vajíčok. Koľko vajíčok znesie za 10 dní?
6. Za hodinu preletí kráľovná asi 20 km. Koľko km preletí za 8 hodín?
7. Jeden včelí roj má asi 25 000 členov. Koľko členov majú 4 roje ?

Vyhodnotenie práce skupín.

➤ **Spätná väzba na záver vyučovacieho bloku**

Čo sme sa dnes naučili ? Čo nás najviac zaujalo ? Čo bolo pre teba príjemné ? Ktoré zručnosti života si dnes uplatnil najviac ? Ako sa ti dnes darilo ?

5.6 DOKÁŽEME TO, PRETOŽE SI MYSLÍME, ŽE TO DOKÁŽEME

Mgr. Zuzana Lacková,
ZŠ J. A. Komenského,
Bratislava

Projekt realizovaný v 4. ročníku ZŠ som sa rozhodla prezentovať na tvorivej dielni, pretože sa veľmi dobre osvedčil. Pozitívne ho hodnotili nielen deti, ale i rodičia. Nie je náročný finančne ani časovo, hoci kladie isté nároky, hlavne v začiatkoch, na prípravu a rozbehnutie. Samozrejme, rovnako dôležitá je pripravenosť detí, teda ich používanie sociálnych zručností, celoživotných pravidiel a schopností pracovať v skupinách. Tento projekt je teda možné realizovať v podmienkach bežnej triedy za spolupráce oboch pedagógov a rodičov. Prebieha i v treťom bloku - popoludní. Deti pracujú i doma a rodičia pomáhajú hlavne pri rozmnožovaní materiálov. Projekt ukázal deťom, že každý je dôležitý v triede, v škole, v spoločnosti, že každý prispieva k spoločnému výsledku.

Už z názvu projektu cítiť sebadôveru: „Ak si verím, väčšinou to dokážem“. Realizácia projektu rozvíja sebadôveru i u slabších žiakov. Pri spolupráci je potrebná *organizácia práce, vytrvalosť, riešenie problémov, starostlivosť, ale i flexibilita* a všetky celoživotné pravidlá.

Počas práce na projekte sociálne zručnosti a celoživotné pravidlá používali deti v praxi - v skutočnom živote.

Opis triedy

Trieda je rozdelená na dve časti, učebnú a záujmovú. Je zariadená tak, aby súvisela s témou a s práve preberaným učivom. Lavice sú usporiadané tak, aby vytvárali možnosť spolupráce skupín (kmeňov). V každom kmeni spolupracujú štyri až päť detí. Každý žiak má na lavici krúžky, ktoré pomáhajú pri neverbálnej komunikácii medzi učiteľom a žiakom. Sú tiež jednou z foriem spätnej väzby. Dieťa, ktoré nestačí, alebo potrebuje pomoc, nemusí vstať a pred všetkými oznámiť svoj neúspech. Stačí, ak otočí krúžok modrej farby. Deti majú k dispozícii, krúžky troch farieb:

modrý — keď si žiak nevie s úlohou poradiť,
červený - keď pracuje a nechce, aby bol rušený,
zelený - keď prácu skončil a môže pomôcť ostatným.

Na prednej stene, na tabuli je každé ráno pripravený *denný program (mapa mysle)*, ktorý vizuálne podáva informácie o postupe vyučovania a o dennej téme. Na ľavej strane triedy je umiestnená veľká „pavučina“ zo špagátu, na ktorú žiaci pripínajú svoje dielka k práve preberanej téme. V strede pavučiny je natrvalo umiestnený schematicky zobrazený *ľudský mozog s tromi farebne vyznačenými časťami*.

Na zadnej stene je pripevnený *celoročný plán (celoročná téma)*, nad ktorým visia na jednotlivých obrázkoch znázornené sociálne zručnosti. V zadnej časti triedy je priestor pre *kruh komunity*, miesto pre oddychové činnosti, pri okne je umiestnený čitateľský kútik a miesto pre osobné veci žiakov. Po stenách celej triedy sú rozmiestnené plagáty s *postupmi* na riešenie, využitie jednotlivých činností počas vyučovania.

Zážitkové učenie prostredníctvom modelových situácií

Veľmi obľúbené medzi žiakmi je zážitkové učenie prostredníctvom modelových situácií: *Obchod, Pošta, Divadlo* atď. - to sú témy na vhodné modelové situácie približujúce skutočný život. Situácie modelujeme ako v skutočnom živote. Aby tieto modelové situácie neboli iba „hrou na“, ale žiaci prijali tieto roly so všetkou vážnosťou a zodpovednosťou v rámci svojich možností, vypracovali sme pre štvrtý ročník

celoročný projekt, založený na učive prírodovedy podľa celoročnej témy. Žiakom dáva možnosti uplatniť sa podľa svojich schopností, byť užitočný, úspešný. Názov projektu vznikol postupne počas tvorby projektu. Konečné znenie názvu projektuje „Dokážeme to, pretože si myslíme, že to dokážeme (VergiliusJ “.

Typ projektu: Dlhodobý - celoročný.

Veková skupina: Štvrtý ročník.

Cieľ: Rozvoj spolupráce žiakov, zodpovednosti dokončiť prácu. Utvrdiť si učivo prírodovedy, uplatnenie možnosti výberu pri osvojovaní učiva.

Výchovno-vzdelávacie ciele:

Rozvoj organizačných schopností, vytrvalosti, riešenia problémov.

Overovanie vedomostí z prírodovedy, aktívne vyhľadávanie ďalších zaujímavých informácií.

Uplatňovanie celoživotných pravidiel a zručností v reálnom živote: snaha o najvyšší osobný výkon, dôvera, úcta, zodpovednosť.

Motivácia: Rozhovor so žiakmi. Na začiatku školského roka rozhovor o práci rodičov v rôznych zamestnaniach. Žiakom sme podali návrh na jednotlivé druhy práce zapojené v projekte.

Realizácia: Na začiatku sme vyvesili inzeráty, kde sa hľadajú zamestnanci. Volili sme také zamestnania, aby sa mohli realizovať žiaci s preferenciou každého typu inteligencie (podľa Gardnerovej teórie mnohopočetných inteligencií).

Jednotlivé projekty - celoročná téma

Názov firmy	Typ uplatnenej inteligencie
Triedny časopis	jazyková (lingvistická), priestorová, intrapersonálna
Divadlo	akustická, telesno-pohybová, interpersonálna,
Banka, Pošta	logicko-matematická, priestorová
Tvorivá dielňa	logicko-matematická, priestorová, intrapersonálna

Žiaci sa po určitom čase, ktorý mali na premýšľanie, zapísali na tieto inzeráty. Pre vážnosť tohto projektu každý žiak vypísal „prihlášku do zamestnania“, ktorá obsahovala údaje známe žiakovi štvrtého ročníka. V priebehu ďalších dní sa „zamestnanci“ stretli, aby si formou brainstormingu zvolili názov svojej firmy. Ďalšou úlohou bola voľba vedúceho. Každý mesiac sa žiaci v tejto funkcii menia.

Na začiatku novej podtémy spoločne rozoberieme jednotlivé tematické časti, teda „o čom sa budeme učiť“. Úlohou jednotlivých firiem je čiastočne vytvoriť plán práce k danej tematickej časti. Žiaci napíšu zoznam pomôcok, ktorý odovzdajú učiteľovi. Pokiaľ je to v jeho možnostiach, pomôcky zabezpečí. Potrebnú literatúru si nosia žiaci, alebo pomôže školská knižnica. V priebehu celého mesiaca žiaci pracujú vo svojich firmách podľa dohodnutého plánu, najmä v treťom bloku. Počas posledného týždňa zostavujú a vyrábajú reklamu k svojej práci. Predvedú ju po ukončení práce. Nasleduje výplata, ktorú určí a vyzdvihne vedúci v banke. Na záver mesiaca žiaci prezentujú výsledky práce na „trhu“, kde výrobky predávajú. Divadlo predáva lístky na predstavenie a prezentuje sa so svojím programom na záver trhu.

Druhy činností vo firmách

Názov firmy	Druhy činností
Banka VB NT a Pošta	výroba, vyplácanie a úschova peňazí, vedenie účtov a súčasne práca na pošte, kde sa vyrábajú pohľadnice a známky k tematickému celku
Divadlo Včielka	príprava scenára, dramatisácie alebo bábkového divadla k tematickému celku
Tvorivá dielňa Šikulkovia	výroba hier, rôznych výrobkov alebo bábok pre divadlo k tematickému celku
Časopis Vesko	vyhľadávanie a písanie zaujímavostí, príprava krížoviek, obrázkov a hlavolamov k tematickému celku

Dôležitou súčasťou projektu je aktívne hľadanie, prežívanie, vlastné skúšanie a tvorenie istých hodnôt. Projekt sa stretol s veľkým záujmom žiakov i rodičov. Každá práca má hmatateľný výsledok a zmysel, pretože je ukončená vlastnou prezentáciou. Na jednu takúto prezentáciu sme pozvali i rodičov, ktorí predávali, nakupovali a prezentovali spolu so žiakmi.

Predstavenie celoročnej témy

Názov celoročnej témy:

PRÍRODA OKOLO NÁS - AKO JU NEPOZNÁME

Motto: „Otvorme oči dokorán, pozerajme sa okolo seba a spoznajme, čo ešte nepoznáme.“

Hlavná idea: Harmónia.

Zjednocujúca myšlienka: Priateľstvo človeka a Zeme (prírody).

Organizujúci aspekt: Od veľkého k malému.

Opodstatnenosť pre učenie: Príroda je všade okolo nás, niečo poznáme, ale aby sme ju mohli chrániť, musíme ju poznávať stále viac. Poznávať veci a javy okolo nás je prirodzená túžba detí, ktoré chcú veľa vedieť o prírode. Je dôležité poskytnúť im hlbšie poznatky o tom, aká je naša planéta Zem bohatá a rôznorodá. Zoznámiť ich s rôznymi časťami, súčasťami a obyvateľmi Zeme. Je nutné, aby pritom pochopili ich vzájomnú prepojenosť a vzájomnú súvislosť. Viest' detí k ochrane prírody, aby si ju vedeli ctiť a ďalej spoznávať úžasný svet okolo nás, harmóniu, ktorá je dôležitá pre život. Naučiť sa vnímať harmóniu medzi požiadavkami človeka a možnosťami Zeme ako dvoch organizmov, ktoré navzájom súvisia. Sú na sebe závislé.

Názvy jednotlivých podtém sú formulované otázkami alebo nedokončenými vetami, aby vzbudzovali ešte väčšiu zvedavosť o to, „čo nepoznáme“.

Jednotlivé učebné plány teraz chronologicky uvádzame v prehľadných tabuľkách:

Prehľad celoročnej témy

č.	Pod téma	Tematické časti
1.	Čo sa stalo? Čo z toho bolo?	Vesmírna príroda. Zákony prírody. Planéty, Slnko, hviezdy vo vesmíre. Mesiac, letný a zimný deň.

2.	Čo by stalo, keby...?	Zem - život na nej. Podmienky života. Význam slnečného žiarenia, vody, vzduchu, pôdy pre život na Zemi, teplota.
3.	Žijeme a rastieme tam, kde...	Spoznávanie živočíchov (napr. mačka, krt, srna atď.). Spoznávanie rastlín (napr. Lekno biele, Skalničnik výhonkatý, Záružlie močiarme atď.). Poznávanie v súvislostiach - prírodné spoločenstvá. Rastliny a živočíchy pri ľudských obydlíach, v lese, pri vode, vo vode a na lúkach.
4.	A čo človek?	Človek - základná stavba, funkcia dýchacích, vylučovacích, tráviacich ústrojov človeka. Mozog - súčasť ľudského tela. Spolužitie človeka a prírody. Ochrana prírody pre život človeka na Zemi, teda múdre využívanie prírodných zdrojov. Harmónia medzi požiadavkami človeka a možnosťami prírody.
5.	Ako ľahšie žiť?	Človek, mysliaci tvor, objavuje, vynalieza. Technické prostriedky, ktoré umožňujú dvíhanie predmetov - kladka, páka. Zručnosť a manipulácia s elektrickým prístrojmi. Domáce elektrospotrebiče, bezpečnosť pri práci s elektrinou, šetrenie elektrinou.

Prehľad dvojmesačnejpodtémy „Žijeme a rastieme tam, kde...“

č.	Tematické časti	Miesto pozorovania - „byť tam“
1.	Poznávanie živočíchov	múzeum, na jar ZOO
2.	Poznanie rastlín	Botanická záhrada, rastliny v triede
3.	Žijú a rastú pri ľudských obydlíach	Líščie údolie, rodinné domy
4.	Žijú a rastú v lese	les pri škole
5.	Žijú a rastú na lúkach	lúka pri lese
6.	Žijú a rastú pri vode, vo vode	rameno Dunaja, Botanická záhrada (jazierko), Železná studnička

Prehľad 2. tematickej časti „Poznávanie rastlín“ - týždenný plán

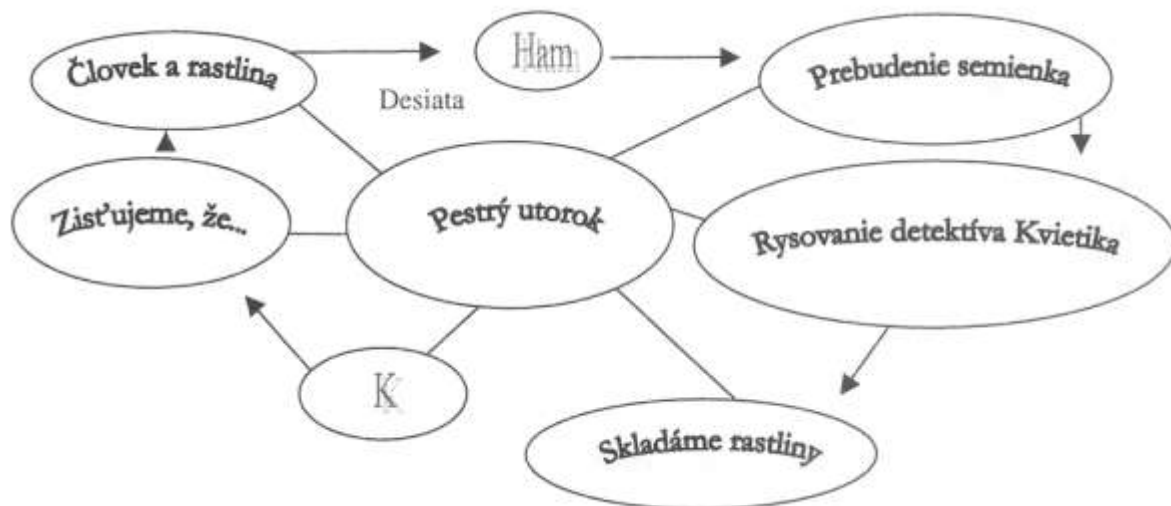
Rastliny detektíva Kvietika		
Téma dňa	Činnosti dňa	Vzdelávací zámer
Kde žijú a kde zimujú	Botanická záhrada, pozorovanie: rastlín, častí ich tela, zloženie stonky, miesta kde rastú. Rozhovor so zamestnancom Botanickej záhrady.	Vyvedenie delenia rastlín na trváce a jednoročné, na byliny a dreviny.
Dýchajú, rastú, sú rôzne	Hľadanie faktov o častiach a funkciách rastlinného tela, vnímanie rozdielnosti rastlín, sadenie hrachu.	Naučenie sa jednotlivých častí a funkcií rastlinného tela, uvedomenie si dôležitosti rozdielnosti.
Kde rastú?	Opakovanie životných podmienok rastlín, prispôbovanie sa prirodzenému prostrediu, v ktorom žijú podľa pozorovania v Botanickej záhrade	Opakovanie princípu prispôbovania sa.

Zápisník detektíva Kvietika	Zbieranie a zapisovanie faktov do záznamov o konkrétnych rastlinách, kde žijú? Ako zimujú? Ako dlho žijú? Ako vyzerajú? Akých majú priateľov?	Lekno biele, Zárúžlie močiarno atď.
-----------------------------------	--	-------------------------------------

Poz. red.: Celoročnú tému tvoria komponenty: mesačné alebo dvojmesačné podtémy, podtémy sa skladajú z týždenných alebo dvojtýždenných tematických častí. Celoročná téma (so všetkými náležitosťami) sa zavádza od 3. úrovne ITV. Na nižších úrovniach môže slúžiť ako integrujúca, hlavná myšlienka.

Opis jedného dňa

Utorok — téma „Dýchajú, rastú, sú rôzne“

- Komunita:** *Ako ktorá rastlinka sa dnes ráno cítite?
Zaželaťte „rastlinkové“ ráno kamarátovi (spolužiakovi).*
- Čítanie o jednotlivých častiach tela rastlín a ich funkciách**
Podčiarknite dôležité podstatné mená a určite ich rod, číslo a pád.
Vypíšte dôležité fakty.
- Spoločné zostavenie zoznamu častí ľudského tela.** Rozhovor o tom ako vyzerajú a akú majú funkciu.
Porovnávanie podobnosti a rozdielnosti ľudí a rastlín. Každý človek inak vyzerá (má iné meno).
U rastlín je to rovnako.

Aplikačné úlohy:

Povinná:

- Nakreslite dve rôzne rastliny tak, aby obrázok obsahoval všetky ich časti, označte ich názvami a popíšte ich funkciu (bylina, drevina), (priestorová, logicko-matematická, lingvistická inteligencia).*

Na výber:

- Vyjadrite pohybom alebo dramatizáciou, akú funkciu majú časti rastlinného tela (byliny, dreviny). (kinestetická inteligencia)*
- Pomenujte jednotlivé časti aspoň dvoch rôznych rastlín a popíšte funkciu týchto častí (bylina, drevina) a ich vzájomných súvislostí (logicko-matematická inteligencia)*

4. *Vymenujte jednotlivé časti dvoch rôznych rastlín a vysvetlite ich funkciu (bylina, drevina), pričom vlastnými slovami zreprodukuje text (viď bod 2), (lingvistická inteligencia).*
5. *Vyjadrite s využitím vytlieskania slov porovnanie dvoch rôznych rastlín a funkciu ich jednotlivých častí (bylina, drevina), (hudobná inteligencia).*

Prezentácia a spätná väzba

Ďalšie námety na využitie témy

1. **Prebudenie semienka:** Semienka hrachu zasadíme do nádoby s vatou. *Čo bude potrebovať Semienko, aby vyklíčilo?*
2. **Rysovanie tabuľky na zaznamenávanie klíčenia a rastu hrachu.** Použijeme: pravítko s ryskou, 30 cm pravítko a kružidlo.

Úloha: *Narysujte tabuľku z desiatich obdĺžnikov, ak každý obdĺžnik ma obsah 12cm².*

3. Rôzne druhy rastlín sú tvorené rôznymi listami, stonkami, kvetmi.

Práca v skupinách (v kmeňoch). Úloha: *Nakreslite a vystrihnite z papiera aspoň 3 listy rôzneho tvaru, 3 rôzne stonky, 3 rôzne kvety a 3 rôzne korene (spoločná úloha na zhrnutie učiva).*

Po ukončení práce nasleduje spoločné skladanie týchto častí rastlín.

Otázky na rozhovor (diskusia):

Čo myslíte, prečo: - má mnoho rastlín široké listy?

- sú kvety pestrofarebné?

Čo myslíte, čo by sa stalo, keby: - korene rastliny boli z pôdy vytiahnuté?

- stonka rastliny by bola zlomená?

- sa otrhali rastline všetky kvety?

Reflexia: „Ako sa vaša skupina rozhodla, čo vytvorí? Mali ste pocit, že svoje nápady môžete voľne navrhovať?“

Ocenenie: Mal som dobrý pocit, keď... Páči sa mi, keď... Pomohlo mi...

5.7 V RYBNÍKU - INTEGROVANÝ BLOK PRE 4. ROČNÍK

Mgr. Iveta Ligdayová, Mgr. Martina Vilímková,
ZŠ Žilina

Prírodoveda: Kapor obyčajný

Matematika: Písomné násobenie jednociferným číslom.

Slovenský jazyk: Budúci čas

1. Komunita:

Cieľ: Naladiť deti na príjemnú atmosféru Vianoc, precítiť atmosféru, vyjadriť pocity z blížiacich sa vianočných sviatkov.

Motivácia: Učiteľka zarecituje báseň, znie príjemná hudba - vianočné koledy.

Krásne sviatky pokoja a tepla
prídu k nám už o chvíľu.
Zasadneme s rodinami k stolom,
vo vianočné voňajúcich domoch,
aby sme si lásku, úctu prejavili,
spoločne zo života sa potešili.

Chutný kapor, kapustnica,
i koláčov plná misa
na stoloch nás budú čakať.
Vôňa stromčeka všetkých priláka,
milé darčeky nás pod ním prekvapia.

Dostane sa z nich každému,
kto rád má svoju rodinu.
Odvďačíme sa blízky úsmevom,
bozk im dáme na čelo
a spoločne si zaželáme:

Nech láska vládne medzi nami,
nech sme celý rok všetci zdraví,
nech sprevádza nás radosť a smiech,
nech máme všetci a všade šťastný rok,
to vinšujeme si na celý rok.

Reflexia: Aké pocity vo vás vyvolali verše básne? Čo ste cítili pri jej počúvaní? Čo považuješ za symbol Vianoc? Deti vyjadrujú názory, pocity...

Ocenenie: Deti si vzájomne vyjadria ocenenie: *Páčilo sa mi, keď... Oceňujem...*

Prírodoveda - Kapor obyčajný

Cieľ: Poznať kapra obyčajného, tvar a časti tela, spôsob jeho života, úžitok z neho.

Motivácia: Ktoré ryby, žijúce v našich sladkých vodách, poznáš? Ktorá ryba bola spomenutá v básni? Ktorá z týchto rýb u väčšiny z nás nechýba na vianočnom štedrovečernom stole?

Na koberci sú rozložené obrázky rýb.

Otázky a úlohy, a/ Vyhľadaj kapra, b/ Čím sa odlišuje od ostatných rýb? c/ Popíš tvar a časti jeho tela. d/ Čo nemá kapor v porovnaní so štúkou? e/ Pozorujte chvíľu kapra.

Samostatná práca - práca s pracovným listom (povinná úloha)

1. Popíš časti tela kapra na obrázku!
2. Dopln správne slovo: čo vdychuje kapor..., čo vydychuje ..., ako sa volajú vajíčka... (môžeš si pomôcť učebnicou).
3. *Prečiarkni, čo do radu nepatrí:* Kapor sa živí: drobnými vodnými živočíchmi, drobnými vodnými rastlinami, mäsom, zvyškami ľudskej potravy.
4. Na čo sa kapor chová?

Vyhodnotenie samostatnej práce - individuálna kontrola na základe zobrazenia meotarom.

Práca v skupinách (úlohy na výber)

Deti sa rozdelia do skupín, každá skupina pracuje na inej úlohe.

1. *Pripíš* na kartičky správne odpovede.
vdychuje _____, vydychuje _____, ľahne sa z _____, prezimuje _____ úžitok _____
2. *Vyber* z množstva výrazov tie, ktoré popisujú časti tela kapra:
plutvy, chvostová plutva, chrbtová plutva, šupiny, predné končatiny, zadné končatiny, srst', uši
3. *Vyber* z množstva výrazov tie, ktoré popisujú časti tela kapra:
žiabre, ústa bez zubov, hmatové fúzy, ústa so zubami, pazúry a *znázorni* ich pohybom!
4. *Vyber* vhodné kartičky so slovami - čím sa kapor živí?
drobné živočíchy, drobné vodné rastliny, zrna, mäso, sladkosti, zvyšky jedál
5. *Nakresli* kapra na formát A4, *označ* časti jeho tela.
6. Lepením a dokresľovaním *utvor* prostredie rybníka.

Vyhodnotenie skupinovej práce:

6. skupina pripevní na stenu plagát - rybník. 5. skupina do rybníka umiestni kapra. 2. a 3. skupina pripevní ku kaprovi kartičky s popisom tela. 1. skupina pripevní kartičky s popisom spôsobu života. 4. skupina pripevní kartičky s popisom potravy (*vznikne učebná pomôcka*).

Energizér: napodobňovanie rýb v rybníku.

Námet na využitie témy pre matematiku - písomné násobenie jednociferným číslom

Využitie motivácie vianočnej nálady na opakovanie matematických zručností: skôr, než sa na stôl dostane vianočný kapor, doma zdobíme stromčeky.

Skupinová práca: Prirad'te - zaveste vianočné gule na správne vetvy. Skupiny majú príklady, na nástenke je 6 vianočných stromčekov, odlišených vianočnými ozdobami, na konci vetiev sú výsledky príkladov.

Vyhodnotenie skupinovej práce: Každá skupina číta príklady a výsledky.

Samostatná práca: Dvojica dostane kapra s napísanou slovnou úlohou, slovnú úlohu vyrieši písomným násobením, každý sám.

Úloha: Na výlove kaprov sa zúčastnilo 9 rybárov. Každý vylovil 285 kaprov. Koľko kaprov vylovili spolu?

Vyhodnotenie úlohy - spoločne, jeden žiak prečíta nahlas zápis, druhý žiak rovnicu, iný žiak výsledok, ďalší odpoveď.

Na meotare sú pripravené 3 zaujímavé úlohy pre žiakov, ktorí skončia skôr.

Energizér: zameraný na väčšiu pohybovú aktivitu a preladenie

➤ **Námet na využitie motivácie témou pre slovenský jazyk** - budúci čas:

Učiteľka: Aké slovesné časy poznáte? Uveďte príklady slovík v budúcom čase (bude snežiť, vyzdobíme, obdarujem...). Tohtoročné Vianoce boli, sú, alebo budú?

Skupinová práca. Vypíšte z úvodnej básne všetky slovesá v budúcom čase.

Samostatná práca: Utvor 3 vety na 3 ľubovoľné slovesá v budúcom čase z básne.

Vyhodnotenie: vzájomne v skupinách si prečítajú vety.

Ocenenie: Deti si navzájom vety ocenia.

Aplikačné úlohy s využitím témy Vianoc:

1. *Vymysli* krátky príbeh - aspoň 7 viet na tému Vianoce.
2. *Zaspievaj* vianočnú pieseň! Utvor aspoň 2 ďalšie slohy, ktoré vyjadria, čo znamenajú Vianoce pre vašu rodinu.
3. *Vyrieš:* 665 rodín nášho sídliska si kúpilo na Vianoce po 2 kaproch a 132 rodín po 3 kaproch. Vypočítaj, koľko kaprov si kúpili obyvatelia nášho sídliska spolu?
4. *Vymodeluj* symbol Vianoc z dostupných materiálov!
5. *Vymysli* reklamu na predaj kaprov a predveď ju (v trvaní aspoň 1 minúty)!

Záverečná komunita:

Prezentácia, vyhodnotenie aplikačných úloh. *Čo sa ti dnes podarilo? Čo nové si sa dnes naučil?* Vzájomné ocenenie.

5.8 SLOVANSKÝ DEŇ

Mgr. Darina Melegová,
ZŠ Stará Lubovňa

Ročník štvrtý

Učivo: *Vlastiveda:* Slovakia.

Pracovné vyučovanie: práca s hlinou, práca s prírodným materiálom, práca s textilom, pečenie posúcha.

Čítanie: tiché čítanie s porozumením.

Slovenský jazyk, rozvoj komunikačných zručností, oznam, postup.

MAPA MYSLE

1. Komunita:

Cieľ: Rozvíjať predstavivosť, fantáziu, podnietiť aktívne počúvanie, vťahnutie skupiny a naladenie na ďalšie činnosti.

Motivácia: Na predošlých hodinách vlastivedy sme sa učili o dobe ľadovej, dobe kamennej, o prvých ľuďoch, o ich živote. Z vlastnej skúsenosti poznáme dnešnú modernú dobu, z pozorovania zase dobu našich starých rodičov. Pomocou fantázie si vieme predstaviť aj budúcnosť. Všetky doby mali, majú aj budú mať svoje výhody i nevýhody. Každému z nás však niečo vyhovuje, či nevyhovuje.

Postup: Deti sedia v kruhu a pri jednotlivých odpovediach si podávajú kameň.

Otázka: V akej dobe by si chcel žiť a prečo?

Reflexia: Ako sa ti vyberala doba? Čo vám teda najviac chýba? Čo si najviac ceníte?

Ocenenie: Čia odpoveď ťa najviac zaujala? Koho chceš oceniť?

Pojmové kľúčové učivo

Každý človek patrí k určitému národu. Je to jeho spoločenstvo, z ktorého čerpá životnú istotu, kultúrne hodnoty a sebavedomie. My patríme k slovanskému národu, ktorý prešiel dlhou cestou vývinu. Hrdosť na svoj národ vyplýva z poznania jeho histórie. Čím viac poznáš jeho dejiny, tým viac mu rozumieš.

2. Odkiaľ prišli Slovania - výklad učiva

Vedomostné kľúčové učivo - je jadrom výkladu učiteľa.

Slovania patria medzi najstarší národ v Európe. Názov Slovania pochádza zo slova - slov, slav, označujúci vody, jazerá i rieky, ktoré plynuli, tiekli. V okolí takýchto riek a jazier totiž Slovania v minulosti žili. Odpradáva obyvali spoločne jedno územie, ktoré nazývame pravlast'ou všetkých Slovanov. Rozprestierala sa na sever od Karpát medzi riekami Visia a Dneper. Boli to rozsiahle nížiny a pahorkatiny s lúkami a močiarimi, miestami pokrytými lesmi.

(Ďalšiu časť si žiaci prečítajú pri práci v skupine - tiché čítanie s porozumením. Farebne podčiarknu aspoň dve informácie, ktoré ich najviac zaujali.)

Text: *Starí Slovania sa zaoberali prevažne roľníctvom. Pestovali obilniny - pšenicu, raž, jačmeň, proso, strukoviny — hrach, šošovicu, bôb, zeleninu a ovocie, mak a repu. Vedeli pestovať aj ľan a konope, z čoho tkali látky na odev. Chovali ošípané, hydinu, ovce, rožný dobytok a kone. Živili sa aj rybárstvom, poľovníctvom a brtníctvom. Brtníci vyberali divým včelám plásty s medom z dutých kmeňov stromov.*

Pôdu orali naši predkovia hákom alebo radlom. Obilie mleli na kamenných mlynoch — žarnovoch. Z múky piekli posúchy a chlieb, z prosa varili kašu sladenú medom, z mlieka robili syr, z medu pripravovali medovinu. Pracovné nástroje si zhotovovali z dreva a zo železa. Boli zručnými kováčmi, tesármi a hrnčiarimi.

Slovania žili v rodoch. Rod spravoval náčelník — starešina. Všetci ho poslúchali. Chatrče stavali vedľa seba. Takto sa ľahšie ubránili pred nepriateľom a pred divou zverou. Spoločne obrábali pôdu, spoločne chovali dobytok. Všetko patrilo všetkým. Delili sa s úrodou, aj s korisťou.

Nevedeli si však vysvetliť, prečo je zima, inokedy je jar, prečo sa objavujú blesky a hromy. Mysleli si, že to robia neviditeľné bytosti podobné ľuďom - bohovia. Hlavným bohom Slovanov bol Perún, vládca hromu a blesku. Verili, že bohynia Vesna alebo Lada prináša jar a život, Morena zimu a smrť. Bohov uctievali a prinášali im obete. V niektorých oblastiach Slovenska sa dodnes zachoval zvyk topiť na jar Morenu. Je to znak, že sa zima skončila, a tým sa skončilo aj panstvo zlej bohyně Moreny.

Od druhej polovice 4. storočia ľudstvo zachvátila nevysloviteľná a nepochopiteľná cestovná horúčka. Národy sa začali sťahovať zo svojich starých vlastí. Historici toto obdobie nazývajú sťahovaním národov. Je mnoho odpovedí na otázku: Prečo sa národy sťahovali? Jedny tvrdia, že to bolo z rozmaru. Bližšie k pravde sú však asi tí, ktorí sa domnievajú, že ľudí k tomu hnali pud sebazáchovy. Podnebie sa totiž prudko zmenilo, udreli tuhé zimy a po nich prišli suché letá. Kočovní pastieri z ázijských stepí prišli o pasienky pre dobytok - zmenili sa na púšte, preto hľadali úrodnejšie kraje - začali sa sťahovať. Keď takú zem našli, vytlačili, vyhnaní tých, ktorí tam práve žili. Vyhnané kmene si museli hľadať novú zem. Takto to išlo ďalej. Môžeme si to predstaviť ako biliard - hráč uvedie jednu guľu do pohybu, tá vrazí do druhej, až odletí a buchnie do ďalšej... Zo svojej pravlasti sa slovanské kmene začali sťahovať od 4. storočia. Rozišli sa 3 smermi — na Z, J, V.

Po odchode z pravlasti sa začali odlišovať aj ich jazyky. V jednej ruke zbraň, v druhej motyka - tak postupovali naši predkovia do krajiny, ktorú my dnes nazývame Slovenskom. Slovania osídľovali nové kraje bez veľkého křiku, bez nadmerného rinčania zbraní, nenápadne.

3. Čo som sa dozvedel?

Práca v skupinách:

- každý si vyberie z vrecúška jeden cukrík (4 druhy cukríkov),
- podľa druhu cukríkov sa zaradi do skupiny,
- zopakovať pravidlá správania v skupine,
- aktivita vtiahnutia v novej skupine: *Povedz 1 vec, ktorá ťa v texte najviac zaujala.*,
- zadať úlohy skupinám.

Postup pre skupiny: Každý preštuduje text uvedený v bode 2.

Jeden zo skupiny zreferuje celej triede, čo sa dozvedeli.

1. skupina: Čím sa živili a čomu sa venovali Slovania?
2. skupina: V akom spoločenstve žili Slovania a ako to fungovalo?
3. skupina: Aké náboženstvo vyznávali Slovania?
4. skupina: Oboznámte nás so sťahovaním národov. Ako to zasiahlo Slovanov?

Ďalšie vedomostné učivo získali deti vlastnou činnosťou, formou zážitkového učenia po priamom výklade.

4. O kráľovi, čo mal 12 žien a detí ako smetí (výklad)

Priamy výklad učiteľa

SAMOVA RÍŠA

Nebolo akosi súdené našim slovanským predkom prežívať v prvých rokoch po príchode na Slovensko dni pokoja a mieru. sotva si vybudovali na brehoch riek osady, už sa do Podunajskej nížiny vovalil ďalší národ - Avari - obri z ďalekej Ázie. Pricválali na malých koňoch a všetko, čo sa im postavilo do cesty, zničili, alebo si podriadili a zaviazali platiť daň.

Cez leto Avari podnikali vojenské výpravy a na jeseň sa sťahovali do slovenských dedín, kde sa priživovali na zásobách roľníkov. A keď už zásobárne zívajú prázdnotou, ozbrojili každého, kto len trocha vládal, a spolu so slovanskými mužmi podnikali vojenské výpravy do okolitých krajín. V boji ich stavali do prvých radov ako terče. Korisť potom zhrabli Avari. Brali obilie, dobytok, striebro, zlato a ľudí odvádzali do otroctva.

Slovania čakali na prvú príležitosť, ako sa Avarov zbaviť. Na povstanie sa určite naši predkovia dlho a svedomito pripravovali. Najprv nazhŕňali do zásoby mnoho a mnoho potravín, najmä obilia a mäsa a dobre ich ukryli. Potom prišla na rad výzbroj. Ak chce vojsko zvíťaziť, musí mať aspoň také dobré zbrane ako nepriateľ. Obrátili sa teda na kupcov, ktorí k nám prichádzali. Tí im prepašovali výborné zbrane. Zhromaždili sa aj starešinovia mnohých kmeňov a pripravili sa na spoločný úder proti nepriateľom. Dohodli taktiku, zvolili vojenských vodcov, postavili opevnenia.

Keď nastal deň D, rozhoreli sa vaty na horách a slovanské vojsko vytiahlo do boja. Medzi vzbúrencami sa uprostred boja objavila kupecká karavána. Viedol ju skúsený muž menom Samo, pochádzajúci od Paríža, z dnešného Francúzska. V tej dobe sa kupecká karavána podobala húfu vojska na obranu tovaru, ktorý kupci viezli. Keď Slovania zaútočili proti Avarom, kupec Samo sa k nim pridal. Keď Slovania spoznali jeho statočnosť, zvolili si ho za kráľa. Tak vznikla v roku 623 Samova ríša. Zjednotené slovanské

kmene pod Samovou vládou úspešne odolávali Avarom, ba v roku 631 odrazili aj útok susednej Franskej ríše.

Samova ríša sa rozkladala na území Slovenska, pričom k nej určite patrili aj časti dnešnej Moravy, Rakúska a v jej najväčšom rozkvetení azda aj Čechy. Nemožno vylúčiť, že Bratislava bola hlavným sídlom kráľa Sama. Samo mal 12 žien z kmeňa Slovanov, s nimi mal 22 synov a 15 dcér. Toto tvrdí stará kronika.

Po prvý raz v dejinách Slovanstva si naši predkovia vytvorili samostatný štát. Dokázali odraziť nepriateľa a obrániť si slobodu. Samo vládol až do svojej smrti - do roku 658. Potom jeho ríša zanikla.

Vedomostné kľúčové učivo

V roku 623 si naši predkovia vytvorili po prvýkrát v dejinách samostatný štát - Samovu ríšu. Rozkladala sa na území Slovenska, patrili k nej časti Moravy a Rakúska. Trvala do roku 658. Kupec samo pochádzal z územia dnešného Francúzska. Viedol kupeckú karavánu, ktorá napomohla víťazstvu Slovanov nad Avarmi, ktorí ich ohrozovali. Pre jeho statočnosť si ho Slovania zvolili za svojho kráľa.

Pozri.: Po priamom výklade učiteľ umiestni napísané kľúčové učivo na tabuľu, alebo ho premietne meotárom. Žiaci si ho opíšu.

5. Deľba práce

Deti pracujú v skupinách alebo samostatne, podľa toho, akú aplikačnú úlohu si vybrali. Majú možnosť výberu.

Aplikačné úlohy

1. *Zhotov* lovecké zbrane Slovanov, ktoré používali pri love zvierat. Dbaj pri tom na bezpečnosť pri práci.
2. *Upeč* posúch, na ktorom si pochutnávali Slovania. Urob ochutnávku jedla.
3. *Napiš* postup prípravy posúcha. Sleduj prácu skupiny č. 2.
4. *Vymodeluj* z hrnčiarskej hliny kuchynský riad Slovanov.
5. *Uši* slovanský dobový odev a *konferuj* módnú prehliadku takýchto šiat.
6. *Predved'* so spolužiakmi obrad obetovania niektorému zo staroslovanských bohov (Perún, Venuša, Lada, Morena...).
7. Urob prehľad základných faktov a informácií v živote Slovanov od ich života v prastarej vlasti až do konca Samovej ríše. *Vypočítaj*, ako dlho trvala Samova ríša.
8. *Referuj*, čo všetko je znázornené na obrázkoch na stenách v triede. Predstav si, že nás vodiš po múzeu, sprievodný text si priprav písomne, aspoň 1 vetu o každom obrázku.
9. *Napiš* oznam pre svoj kmeň o konaní sa turnaja v streľbe z luku (čo, kde, kedy?).

Pozn.: Úloha č. 2 je povinná, ostatné úlohy sú výberové.

Prezentácia prác skupín - každá skupina prezentuje svoju prácu.

Reflexia: Ako sa vám pracovalo v skupine? Čo ste si pri tom uvedomili? Aký to má pre vás význam?

6. Čo už viem?

Záverečná komunita - všetci stoja v kruhu a odpovedajú formou pukancov na otázku: *Čo som sa dnes naučil(a)? Čo už viem?*

Literatúra:

Jílek a kol: Dejepis pre 5 ročník.

Kučera, M.: Slovensko v dobách stredovekých, Bratislava, ML 1985.

Michal, P.: Vlastiveda pre 4. ročník, Bratislava, SPN 1994.

5.9 SLANGOVÉ SLOVÁ V 4. ROČNÍKU

Precvičovanie učiva formou hry

Mgr. Vlasta Zajíčková, Mgr. Vlasta Sekerková,
ZŠ Valča

Téma: Sobota plná pátrania

Integrácia predmetov: matematika, slovenský jazyk, čítanie

Výchovno-vzdelávací cieľ: Máš všetky potrebné zdroje a pomôcky. Záleží na tebe, čo s nimi urobíš.

M: Upevňovanie početových výkonov veľkej násobilky

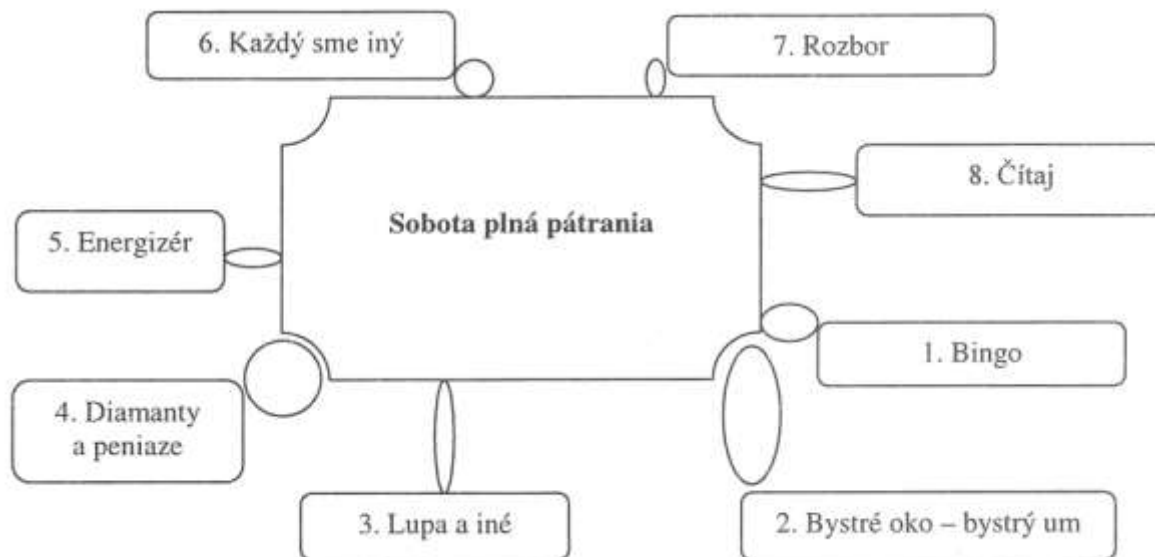
Sj: Tvorenie slov pomocou prípon

Čít.: Tiché čítanie zamerané na porozumenie textu

Pojmy: valuta, denná tlač, týždenník, zaokrúhľovanie, prípona, odvodené slovo, tvaroslovie, zveličujúce slovo, zdrobnené slovo, slangové slová, slang.

Pomôcky: príloha č. 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, magnetická tabuľa, obrázky znázorňujúce potreby detektíva - lupa, čiapka, balóniky - 4 rôzne farby, 4 rôzne druhy novín z toho istého dňa.

Mapa mysle:

Postup: Na dverách do triedy je napísaný plagát s pokynmi pre žiakov:

1. Vezmi si papier, napíš svoje meno a pripni si menovku.
2. Vyber si balónik obľúbenej farby.
3. Odkresli si mapu mysle.

1. Komunita

Každý žiak dostane tabuľku binga. Jeho úlohou je nájsť spolužiakov s danými vlastnosťami a v čo najkratšom čase získať od nich podpis do štvorčeka danej vlastnosti tak, aby vyplnil celý riadok, stĺpec alebo diagonálu. Spolužiaka sa žiaci pýtajú, nielen či má danú vlastnosť, ale aj *prečo* si to myslí, ako sa to v jeho živote prejavuje. V tabuľke sa nesmie opakovať ten istý podpis. Ten, kto prvý zaplní spomínaný smer, zvolá Bingo! a hra môže: končiť, pokračovať až do 5 zavolaní, pokračovať, až kým všetci nevyplnia jeden z uvedených smerov v tabuľke.

Cieľ aktivity: Poznávanie neznámych vlastností spolužiakov, tréning komunikatívnych zručností. Zisťovanie rýchlosti, bystrosti, šikovnosti a cieľavedomosti žiakov.

Reflexia: Čo sa ti zdalo na tejto aktivite ťažké? Čo sa ti zdalo ľahké? Čo ti pomohlo získať podpisy pre tému? Ktoré povolanie potrebuje súhrn týchto vlastností?

Mám dobrú intuíciu	Viem kombinovať	Teším sa z dobrodružstva	Mám dobrú pamäť	Verím, že spravodlivosť víťazí
Som trpezlivý	Rád spolupracujem	Som dobrý poslucháč	Som predvídavý	Som pedantný
Som citlivý	Som nepodplatiteľný	Čas ma neobmedzuje	Som bystrý	Snažím sa byť objektívny
Som zhovorčivý	Som pozorný	Som prefikáný	Som vytrvalý	Som usilovný
Verím v dobro	Som disciplinovaný	Logicky myslím	Som vnímavý	Som spoľahlivý

2. Motivácia

Jednou zo spomínaných vlastností bola bystrosť, takže si žiaci vyskúšajú svoj bystrý zrak. Ich úlohou je v miestnosti vyhľadať kartičky formátu A6, na ktorých sú slová s chýbajúcimi slabikami. Tieto majú pripevniť na správne miesto do siete slabík na magnetickej tabuli tak, aby bolo vidno časť obrázka, ktorý je na druhej strane kartičky. Zložením zistíme povolanie, pre ktoré je potrebná bystrosť (detektív Baltazár).

Cieľ aktivity: Žiaci si hrovou formou zopakujú vybrané slová a všetky činnosti v bloku sa spájajú s úvodnou motiváciou.

Ocenenie: Na záver aktivity zistíme, ktorý zo žiakov nazbieral a správne pripevnil najviac kartičiek.

my	zy	ví	zi	ri	s í
vý	sy	rý	mý	by	pý
pí	zý	mi	ry	vi	pi
sý	py	rí	vy	bi	si

- - š	ja - - k	pra - - tko	- - ma	- - zoto	- - dlisko
- - ška	- - novec	st - - c	u - - vať	o - - čaj	- - cha
- - št'alka	pre - - vať	- - nca	- - čať	- - dieť	- - vo
- - korka	pr- - ch	cuk- - k	- - písať	o- - lie	- - rota

3. Samostatná práca žiakov:

V minulosti bola neoddeliteľnou súčasťou detektíva lupa. Riadeným rozhovorom so žiakmi zistíme, na čo slúžila. V ďalšej aktivite je úlohou žiakov predmety v nakreslených lupách zväčšiť, t. j. urobiť z malej veci veľkú, napr.: vlas - vlasisko. Každý žiak pracuje samostatne na dvojici lúp.

4. Skupinová práca:

Skupiny zostavíme podľa farieb balónikov, ktoré si žiaci vybrali po vstupe do triedy. Každá skupina v pripravenom PZ:

a/ pomenuje obrázok a napíše k nemu zveličujúce slovo (na obrázku je hrad, kvet, mravec, ceruzka, chlapec, orechy).

b/ vyznačí časť slova, ktorá urobila z malej veci veľkú.

Spätná väzba: Skupiny si pracovné listy vymenia.

Cieľ: Žiaci bez pomoci učiteľa zistia, ktorými príponami sa dajú tvoriť slová.

Učiteľ oboznámi žiakov s pojmami základné a odvodené slovo, prípona.

5. Samostatná práca

Okrem lupy detektív potrebuje aj iné pomôcky. Žiaci ich vymenúvajú. Žiak po vymenovaní predmetu dostáva od učiteľa jeho obrázok, napr. puťá, fajka, kľúč, revolver... Obrázky predmetov sú dôležité pre ďalšiu aktivitu, v ktorej majú vymyslieť vtipnú alebo zaujímavú vetu k danému predmetu.

Cieľ: Rozvoj tvorivosti a príčinného myslenia.

Reflexia: Ako sa vám páčila aktivita? Ktoré pomôcky sme ešte nevymenovali? Kde sa dozvedáme o zločinoch? Ako je im možné predchádzať?

Ocenenie: Žiaci ocenia toho, koho veta sa im páčila.

6. Čítanie

S pomôckami, ktoré žiaci vymenovali, sa detektívovi podarí vyriešiť každý prípad, aj ten z jedného bratislavského hotela. Žiaci sa tichým čítaním oboznámia s pripraveným textom a na zadnú stranu napíšu riešenie prípadu.

Cieľ: Čítanie s porozumením a rozvoj logického myslenia, postrehu.

Text: Hotel Slovan v Bratislave je známy hotelovými zlodejmi. Raz v ňom bol ubytovaný detektív Baltazár. Jeden podvečer sedel vo svojej izbe, čítal noviny a bafkal z fajky. Zrazu niekto trikrát zaklopal. Otvorili sa dvere a do izby vkročil elegantný muž. Keď zbadal nášho Baltazára, povedal: „Prepáčte mi, pomýlil som si dvere svojej izby s vašou“, a chcel odísť. Detektív však bleskurýchle vyskočil a muža zatkol. Podľa čoho Baltazár vedel, že muž je zlodej?

7. Energizér

Žiaci sa voľne rozmiestnia v triede a pohybom znázorňujú: zakrádanie zlodeja, opatrné otváranie dverí, kráčanie po špičkách, skrývanie sa, otváranie trezoru, padanie trezoru, zachytávanie trezoru rukami a snaha vrátiť ho na pôvodné miesto, nadšenie po otvorení, útek s peniazmi, úspešné zadržanie zlodejov.

Ocenenie: Žiaci sa navzájom oceňujú

8. Slovná úloha

Zisťovanie aktívneho počúvania.

V slovnej úlohe vychádzame z poslednej pantomimickej činnosti, ale aj z prečítaného textu. Učiteľ rozpráva:

Detektív Baltazár chytil zlodeja. Ten sa priznal k vlámaniu a ku krádeži 12 diamantov. Baltazár však vedel, že ich uchmatol 4-krát viac. Koľko je to diamantov? Napíš na papier!

Cieľ: Nácvik aktívneho počúvania.

9. Skupinová práca

Okrem diamantov našli u zlodeja peniaze rôznych mien, pretože v hoteli boli ubytovaní aj zahraniční hostia. Zistite, koľko je to slovenských korún. (Žiaci dostanú pracovný list a rôzne noviny z toho istého dňa.)

Cieľ: Orientácia v novinách, zopakovanie veľkej násobilky a zaokrúhľovanie na jednotky.

Kontrola: vykonáva ju učiteľ.

10. Úlohy podľa Gardnerovej teórie viacnásobnej inteligencie

Žiaci pracujú v 3-4 členných skupinách podľa toho, ktorú z úloh si vyberú po ich prečítaní učiteľom. Každá skupina má v triede vopred pripravené miesto. (Žiaci môžu pracovať aj individuálne.)

1. Jazyková inteligencia

Vyhľadaj v texte slangové slová a nahrad' ich spisovnými slovami.

Text: Do šľaka! Prečo som musel hneď spustiť paľbu z búchačky, keď nevyrukoval s peniazmi? Čo mám z toho? Nič. Pár mizerných bubákov, ktoré mi ani veľmi nepomôžu. Namiesto toho, aby som gáňal na Floride, v horúcom piesku pod palmami, drepím tu v tejto špinavej chajde. Šuchy premáганé a je mi kosa. Neodvážim sa ani urobiť oheň. Dym by ma prezradil. Môj pivný sval vyhráva už tri dni známú odrhovačku. Polovicu prachov by som dal za šálku kávy a jedno riadne žváro. V rozhlase, telke a v každých novinách je môj ksicht. Za moje dolapenie vypísali odmenu. To je potom každý poliš dvojnásobne vo švungu. Nevidím nijaké východisko, ako ďalej?

2. Matematicko-logická inteligencia

Zisti aká vlastnosť chýba osobám na obrázku, ktoré sú podozrivé zo spáchania trestného činu? *Obrázok starého muža - text:* Nemohol som to byť, pretože som bol so svojou starou mamou na večeri. *Obrázok vážna - text:* V danom čase som bol v kine na filme Rómeo a Júlia. *Obrázok tlstej dámy - text:* Včera som sa vrátila z odtučňovacej kúry. *Obrázok vlasatého muža — text:* V inkriminovanom čase som bol u holiča.

3. Jazyková a intrapersonálna inteligencia (samostatná práca).

Napíš mená aspoň 10-tich známych detektívov.

4. Priestorová inteligencia

Zhotov identikity aspoň 3 z nasledovných osôb: 1. Asi 40-ročného muža s hranatou tvárou, ktorý má plešinu, oči ďaleko od seba, husté obočie a úzky nos siahajúci po hornú peru. 2. Nakresli asi 25-ročnú ženu. Má oválnu tvár, husté čierne kučeravé vlasy siahajúce po plecia, vysoké čelo a znamienko na pravom líci. 3. Nakresli 60-ročného muža. Má krátke čierne vlasy na temene začesané doľava, nevýrazné oči, krátke fúzy pod nosom. 4. Nakresli asi 20-ročného muža s oválnou tvárou, krátkozrakého s veľkými odstavajúcimi ušami. Už dlhší čas sa neholí.

5. Akustická inteligencia

Zaspievaj pieseň, ktorá sa viaže k dnešnej téme. Vymysli aspoň 2 ďalšie slohy.

6. *Interpersonálna inteligencia. (Pri riešení týchto úloh získavajú žiaci informácie od spolužiakov, rodičov, žiakov iných tried a pod.)*

1. Vymysli desať slangových slov, ktoré používajú zločinci (jazyková inteligencia).
2. Dokonči: 2- 4- 8-.-.-, 2-5-11-23-.-.-. (logicko-matematická inteligencia).
3. Dopln písmená do vety, ktorá usvedčuje páchatel'a
l.....m.....p.....v.....k (logicko-matematická inteligencia).
4. Pohybom vyjadri 5 činností detektíva (pohybová inteligencia).

Cieľ: Výberom vedieme žiakov k dokonalému zvládnutiu úlohy, rozvíjame pravidlo: najlepší osobný výkon. Podporujeme sebavedomie detí.

Prezentácia: Skupinky postupne prezentujú svoje práce na vyhradenom mieste. Ostatní žiaci sedia v polkruhu pred týmto priestorom (*pri sledovaní prezentácie sledujú SSS - splnenie, správnosť, súhrnosť*). Po skončení prezentácie prácu skupín oceníme, napr. rôznymi druhmi potleskov.

5.10 PRAVEKÝ ŠTVRTOK

Mgr. Zuzana Lesajová, Mgr. Dagmar Sharifiová,
I. Základná škola,
Prievidza

Mapa mysle programu dňa

1. Námety na integrovaný deň pre 4. ročník

Učivá: Naša minulosť, Doba ľadová a prví ľudia

Integrované predmety: vlastiveda, slovenský jazyk, čítanie

• Príchod do triedy

(Postup je nalepený na dverách)

- Vitaj!
- Pozdrav spolužiakov.
- Podaj aspoň dvom kamarátom ruku a venuj im úsmev.
- Priprav si veci podľa pokynov na tabuli.
- Urob si pohodlie.

• Pokyny na tabuli:

- Priprav si pero, farbičky, nožnice, lep, papier, obrázky, knihu!
- Sadni si do kruhu, bude ranná
- Zopakuj si pravidlá aktívneho počúvania.

• **Ranná komunita:** Som prvý človek

Trvanie: 10 minút

Zoskupenie: Celá skupina

Pomôcky: papier a pero

Ciel': - Preladenie na vyučovanie.

- *Precvičiť zložky pozorného počúvania.*
- *Dokázať sa prispôsobiť novej situácii.*
- *Vysloviť pocity z vytvorenej predstavy.*

- Postup:**
1. Žiaci si sadnú do kruhu.
 2. Každý povie jedným slovom, čo si predstaví, keď povie učiteľ slovo pravek.
 3. *Učiteľ povie:* Zavri si oči. Predstav si, že cestujeme v čase. Si pračlovek. Ktorý predmet by si si zobral zo súčasnosti a prečo?
 4. Poslední dvaja v kruhu zapisujú.

Diskusia: Páčilo sa ti cestovanie v čase? V čom sa podobali naše odpovede a v čom sa odlišovali? Pozri zápis.

- Reflexia:**
- Ako si sa cítil ako pračlovek?
 - Ako si sa cítil, keď si rozprával pred skupinou?
 - Mal si pocit, že ťa žiaci pozorne počúvali?
 - Chcel by si život pračloveka skúsiť naozaj?

Ocenenie: Učiteľ vyzve účastníkov, aby si vyjadrili ocenenie.

- *Páčilo sa mi*
- *Som ako ty, lebo*
- *Pomohlo mi, keď*
- *Ďakujem, že si ma počúval*

2. Vlastiveda. Naša minulosť - Doba ľadová, prví ľudia.

- *Ciele:* Vlastiveda
 - *Získať poznatky o spôsobe života našich predkov v dobe ľadovej a kamennej.*
 - *Oboznámiť sa s faktormi, ktoré ovplyvňovali ich spôsob života a prežitie.*
 - *Vytvoriť predstavu Európy v dobe ľadovej a v praveku.*

Čítanie

- *Nácvik plynulého čítania neznámeho textu,*
- *neznámych slov,*
- *reprodukcia prečítaného.*

Slovenský jazyk

- *Vyhľadávanie podstatných mien, triedenie do rodov a už naučených vzorov (srdce, mesto, vysvedčenie, dievča).*

- Pomôcky: časová priamka, obrázky, knihy encyklopedického charakteru, kamene, drevo, kameň, špagát, koža, nožnice, lepidlo, ihla, niť, škatuľa, zelenina, hlina, text z knihy Lovci mamutov.

- *Významnosť obsahu:* Zdôrazniť význam učenia dejín.
- *Motivácia:* Učiteľ navodí predstavu cestovania v čase na časovej priamke. 3-4 žiaci sa postavia ako body - roky. (1. žiak - rok 1997, 2. žiak - 1945, 3. žiak - 1918) - využitie zámerného pohybu pri výklade (pozn. red.).
- *Priamy výklad:* (Pre žiakov formulujeme písomne kľúčové učivo, ktoré je jadrom priameho výkladu a umiestnime ho na viditeľné miesto.)

Odkedy je človek človekom, zaujíma sa sám o seba. Skúma svoju minulosť, vytvára prítomnosť a predpovedá budúcnosť. Čomusi urobiť, aby tá budúcnosť bola lepšia a krajšia? Musí sa poučiť z minulosti, vyvarovať sa chýb našich predkov a rozvíjať to, čo bolo v ich živote dobré, čo im ho uľahčovalo a obohacovalo.

Po ceste času prídeme k bodu na časovej priamke, kde sa po prvýkrát objavujú naši predkovia na našom území. Bolo to pred 400 000 - 200 000 rokmi.

*Naše územie v tomto čase pobývali ľadovce vysoké ako pohoria, napr. Tatry a Nízke Tatry. Toto obdobie nazývame **dobou ľadovou**.*

Pôda bola zamrznutá a počas krátkeho leta rozmrzala len do hĺbky niekoľkých centimetrov. Na tejto pôde rástli rastliny ako machy, lišajníky a nízke trávy. Pri riekach a potokoch rástli zakrpatené vrby a jelše. Na lúkach sa pásli stáda mamutov a sobov. Cez zimu sa stáda sťahovali do dolín, ktoré obývali aj naši predkovia.

Doklady z najstaršieho pôsobenia človeka u nás je odliatok lebky neandertálskeho človeka, ktorý bol objavený v Gánovciach pri Poprade, a hrot oštepu, starý asi 400 000 rokov zo Sene pri Košiciach. Aj v okolí nášho mesta sa nachádza dôkaz z tohto obdobia.

*Prví obyvatelia sa zaoberali zberom plodov, lovom zvierat a rýb. Používali iba nástroje vyrobené z kameňa, kostí a dreva. Preto väčšie zvieratá (mamuty, soby, medvede) chytali do rôznych pascí. Osamotený človek by bol zahynul, lebo sám by si nebol zaobstaral potravu. Preto ľudia žili v tlupách. Tak si uľahčili lov veľkých zvierat a ľahšie sa dokázali ubrániť nepriateľom. Keďže najčastejšie lovili mamutov, nazývali sa **lovcami mamutov**. Títo ľudia bývali v jaskyniach. Nedožívali sa vysokého veku, najviac 40 - 50 rokov. V jaskyni udržiavali oheň, mala ho na starosti žena - matka. Obliekali sa do koží, ktoré opracovávali kamennými nástrojmi, preto sa táto doba nazýva **kamenná doba**.*

Jaskyňu si zariaďovali jednoducho. Namiesto stoličiek mali kamene a v strede bolo ohnisko. Na odpočinok im slúžilo najsuchšie miesto vyložené kožušinami. Steny si zdobili výjavmi z ich života, najčastejšie z lovu. Zobrazovali zvieratá, ktoré túžili uloviť. Na túto jaskynnú výzdobu používali to, čo im poskytovala príroda. Najčastejšie farby boli: červená, čierna, žltá a hnedá. Človek veril, že ak zviera stvárni, počaruje mu a ľahšie ho uloví,

Pozn. red.: Je známa téza, že: Emócie sú bránou k učeniu — priamy výklad je prepojený s čítaním textu, podporuje emotívny zážitok. Práca s textom môže priamemu výkladu aj predchádzať a je možné s deťmi vyvodit' učivo objavnou činnosťou, interaktívnym spôsobom.

3. J. Čítanie - práca s textom

Čas: 15 minút

Motivácia: Ako to bolo s prvými ľuďmi v našom blízkom okolí, dozvieme sa z článku, ktorý máte pred sebou. Je z knihy Lovci mamutov od Pavla Dvořáka.

1. Neznáme slová na tabuli: neandertálec,
travertín,
kužel',
kysličník uhličitý (plyn),
šachta,
tragickou.
2. Individuálne hlasné čítanie po odsekoch.
3. Reprodukcia prečítaného.
4. Dodatok učiteľa: *Pobyť lovcov mamutov na hornom Ponitří je doložený aj niekoľkými nástrojmi z Mariánskeho vršku. Predpokladá sa, že tu bolo pozorovacie miesto loveckej hliadky na pastviny mamutov v povodí rieky Nitra.*

4. Slovenský jazyk - práca s textom, využitie témy na precvičovanie slovných druhov

Práca v skupinách

čas 10-15 min.

1. Vyhľadaj podstatné mená a tried' ich do skupín na hmotné a nehmotné.
2. Vyhľadaj podstatné mená a tried' ich podľa čísla na jednotné a množné.
3. Vyhľadaj podstatné mená a roztried' ich do skupín podľa pádov.
4. Vyhľadaj podstatné mená a roztried' ich do skupín podľa rodu.
5. Vyhľadaj podstatné mená a zorad' ich do piatich skupín podľa vzorov, ktoré poznáš!

5. **Konferencia** - práca v skupinách
- učiace sa skupiny

Čas. 15 min.

Cieľ: Naučiť sa vybrať podstatnú a dôležitú časť učebnej iátky a vhodne ju prezentovať ostatným žiakom.

Postup:

Motivácia: Zahráme sa na skupiny vedcov, ktoré si musia pripraviť referáty na konferenciu o praveku. Na prípravu referátov vám poslúži literatúra, ktorú ste si mali priniesť z domu.

Žiaci si pripravia v skupinách referáty, ktoré prednesú pred celou triedou. Ostatní si počas referátu robia poznámky.

Diskusia: Prečo žili prví ľudia v tľupách?

Čím sa živili?

Reflexia: Aké bolo, keď si učil svojich spolužiakov?

Ktoré sociálne zručnosti si použil?

Ocenenie: Vyjadrí ocenenie niektorému účastníkovi konferencie.

Námety na aplikačné úlohy (Žiaci ich môžu realizovať samostatne, alebo v skupinách, v rôznom čase, niektoré aj ako dlhodobější projekt, aj doma.)

Povinné úlohy:

1. *Doplň časovú os a vyznač na nej výskyt prvých ľudí na našom území. Pomenuj tú dobu.*
2. *Prerež kamenným nástrojom drevo, kožu, kameň, jablko, hlinu. Zapiš si do tabuľky, čo si prerezal najľahšie a čo najťažšie, prípadne čo si nemohol prerezať.*

Výberové úlohy:

- A - *Napiš príbeh, ktorý zažil jeden z lovcov mamutov, aspoň 8 viet.*
- *Urob rozhovor s jedným z prvých ľudí, aspoň 3 min., otázky si napíš.*
 - *Navrhni program dňa členov tlupy lovcov mamutov, kde budú zahrnuté bežné činnosti, ktoré vykonávali.*
- B - *Vymysli bojový pokrik pri prepadnutí nepriateľskej tlupy a pri love mamuta, 3 rôzne varianty.*
- *Zlož pieseň o živote prvých ľudí, aspoň dve slohy.*
- C - *Zdramatizuj pomocou pantomímy situáciu zo života prvých ľudí (napr. zakladanie ohňa, obrábanie kože, lov na mamuta..., najviac 4 v skupine.*
- *Urob zoznam jedál, ktoré by si nám ponúkol, keby sme prišli na návštevu do praveku.*
 - *Priprav zoznam predmetov, ktoré by uľahčili prvým ľuďom život v dobe ľadovej.*
 - *Navrhni plán a postup na výstavbu ohniska, alebo pasce na mamuty, či prístrešku.*
- D - *Vytvor z obrázkov obrázkový časopis „Praveká revue“.*
- *Navrhni výzdobu pravekej jaskyne.*
 - *Navrhni, ako by mal vyzeráť praveký šperk a vyrob ho.*
 - *Popíš a nakresli, čo všetko musí byť v pravekej jaskyni v domácnosti.*
- E - *Vypočítaj, koľko rokov by mal jeden z prvých ľudí, ktorý sa narodil v roku 154 683 pred n. letopočtom.*
- *Vymenuj rozdiely medzi dnešným človekom a prvými ľuďmi.*
 - *Odhadni ako dlho by trvalo kamennou sekerou zoťat' strom s priemerom 168 cm, keď na zoťatie 1 cm potrebujeme 5 minút? Koľko je to hodín? ($840 : 60 = 140$ hodín)*

6. Spätná väzba

„Napiš mi odkaz, čo ťa na dnešnom vyučovacom bloku najviac zaujalo, čo by si chcel zlepšiť, alebo čo by si chcel ešte podrobnejšie vedieť o živote prvých ľudí.“

